Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ний 1921 оной ...ийн 21-нэй гараhан | № 220 (15843) | 1981 оной сентябриин 23, среда | Сэн 2 мүнгэн.

БАМ—МАНАЙ ҮЕ САГАЙ АГУУ БАРИЛГА

БҮХЭСОЮЗНА КОНФЕРЕНЦИ

...дэр Ленинэй орденто оперо болон балетэй академическа театр соо БАМ-ай асуудалнуудаар Бүхэсоюзна ...практическа гурбадахи конференци хүдэлмэреэ эхил... конференцидэ БАМ-ай барилгада хабаатай нютагай ... органуудай, союзна болон республиканска 32 ...ство ба албан зургаанудай түлөөлэгшэд — бүхы ...зуугаад хүн хабаадана. Тэдэнэй 300 гаранииньгаа ...най 28 городhоо, тэрэ тоодо Москваhаа 106 хүн

...шын үдэрэй пленарна заседаниие КПСС-эй ЦК-гэй гэ..., КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. ... нээгээд, оролто үгэ хэлээ. Нүхэр Модогоев ...нцидэ хабаадагшадые хани халуунаар амаршалаад, ... Буряадай участогай барилгын ябаса, тэрэ шадарай ...дайдые ашаглаха талаар Буряадай областной пар... организациин, барилгашадай үмэнэ табигдаhан зо... тухай хөөрэбэ. (Нүхэр А. У. Модогоевой үгэ до...дono).

... СССР-эй Транспортна барилгын министрэй орлогшо, ...стройн управлениин начальник К. В. Мохортовой ...барилгын түгэсхэлэй шата» гэhэн, Байгал-Амарай түмэр ...ай управлениин начальнигай орлогшо В. П. Калаганскиин—«БАМ-ые ашаглалгын дүршэл ба ерээдүйн хараанууд», СССР-эй Геологиин министрэй орлогшо В. А. Ярмолюгай — «БАМ шадарай минерально-түүхэй эдэй нөөсэнүүд ба геологого бэдэрэлгын хүдэлмэринүүдэй гол шэглэлнүүд», СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Л. И. Красный гэгшын — «БАМ шадарай минерально-түүхэй эдэй нөөсэнүүдые шэнжэлгын асуудалнууд». ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент В. П. Можинэй — «БАМ шадарай ажахынуудые эрхилэлгые hайжаруулга», СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент В. П. Чичкановай — «БАМ болон Алас-Дурнын районуудай хүгжэлтын хараанууд», академик А. Г. Аганбегянай — «БАМ шадарай газар дайдые ажахын талаар ашаглалгын гол асуудалнууд», СССР-эй Госстройн Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Г. Н. Фэминэй — «БАМ шадархи городуудай хүгжэлтын асуудалнууд», СССР-эй Наукануудай академиин Социологическа шэнжэлгэнүүдэй институдай түлөөлэгшэ Л. Л. Рыбаковскиин — «БАМ шадар ажалай арга нөөсэнүүдые элсүүлхэ талаар социально-демографическа асуудалнууд», Городуудай проектнүүдые зохёолгын гүрэнэй институдай Ленинградай отделениин түлөөлэгшэ К. Н. Нелюбинэй — «БАМ шадархи районууд болон городуудай түсэб—проектнүүдые зохёолгын дүй дүршэл» гэhэн элидхэлнүүд хэгдээ.

Конференциин хүдэлмэридэ СССР-эй Эрдэм болон техникын талаар Гүрэнэй комитедэй Түрүүлэгшын орлогшо А. К. Романов, СССР-эй Ой модоной, саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министрэй орлогшо К. М. Продайвода, СССР-эй Госпланай подотделэй начальник Н. М. Синтур, РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Д. И. Дуднев, РСФСР-эй Геологиин министрэй орлогшо Ф. М. Морозов, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Ю. А. Новосёлов, СССР-эй АМН-эй академик К. Р. Седов, КПСС-эй Амарай, Яхадай обкомуудай секретарьнар В. Я. Малафеев, М. П. Губкин, Эрхүүгэй, Шэтын облгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор Л. К. Змановский, В. А. Буряк болон бусад хабаадана.

Мүн конференцидэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семенов, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, КПСС-эй Буряадай обкомой секретарьнар В. Г. Бирюков, А. А. Баднев, Л. В. Потапов хабаадалсана.

Мүнөөдэр конференциин хүдэлмэри үргэлжэлhөөр.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ хэлэhэн үгэ

...-Амарай түмэр за... тойронхи газар ...ые ажахын талаар Бүхэсоюзна хоёр... ...ференциhээ хойшо ...үе үйлэ хэрэгүүдээр ...байгаа. Советскэ Коммунис партиин XXVI съезд эдэнэй гол үйлэ хэрэгынь ...Партиин съезд арба... жэлдэ манай оро... ...мическа ба соци... ...хүгжэлтын түсэбэй ...дүнгүүдые согсо... общестын Эко... ба социальна хүг... асари ехэ програм...маа.

...-Амарай түмэр за... ...лга арбадахи бо... табан жэлнүүдэй гол барилгануудай дунда ...эзэлнэ. БАМ-ай ...зуун жэлэй ба... үргэн дэлисэтэйгээр байнхай. 3510 ки... замай гол харгыда ...БАМ дээрэ 2600 ...үлүү газарта ...тагдаад, 600 кило... ...саг үргэлжын ашаг... ...ашаглагдаа, харгы за... ...най нэгэ хубида по... ...бажа эхилээ. Транс... ...рэ Яхалтай холбо... БАМ-ай харгы за... ...миллион тонно ...модон болон хизаа... ...баялигууд хэрэг... ...эльгээгдэhэн байна. ...баригдана. БАМ хү... ...Арбан нэгэдэхи табан ...Байгал-Амарай бүхы ...поезднуудые ...гэжэ КПСС-эй XXVI ...Директивэнүүд до...

...БАМ-ай барилга дээ... ...хүшэр хүндэ учас... ...үлэнхэй. Эгээл ута ...километр утатай — 6 километрhээ үлүү тоннель эндэ ор... ...Партиин съездын нээг... ...малталгын хүдэл... ...үргэлдээ hэн. Мүнөө ...хүшэха хүдэлмэри ...Хойто-Муяын тоннель ...километрэй 2 кило... ...малтагданхай. Эндэ ...логическа эгээл орёо ...байдалда тоннель ...малтагдажа байhые бүл... ...мэдэнэ ха юмта даа. ...эрьеэрхи булан то... ...үшөө 4 тоннель ...хараалагдаhан соогоо ашаглалгада ...байха. 524 ки... ...утатай манай учас... ...харгын далан тогтоо... ...hэнүүдые табихаhаа ...600 гаран элдэб ян... ...бариха хэрэгтэй. ...асари ехэ хүдэлмэ... ...hайнаар, саг соогоо ...hэнhээ бүхы БАМ ...поезднуудай болзор... ...дуулдаха бшуу. ...БАМ-ай асуу... ...Бүхэсоюзна гур... ...конференциин Улаан... ...гэлэгдэжэ байhа... ...тосотой.

...бликымнай газар дай... ...бүхыдөө тоннель... ...харгы замые ба... ...хүдэлмэриин хараалаг... ...түсэбэй ёhоор бэелүү... ...байгаашье hаань, ехэ... ...ашье олон асуудал... ...тохёолдоно. Кон... ...эдэ орёо шухала ...дые бүтэмжэтэй ...эрдэм ухаанай үн... ...зүбшэн хэлсэжэ, тэдэ... ...үүлхэ таарамжатай ...эри абаха байха гэжэ ...

...замай оршон той... ...байгаалиин нөөсэ бая... ...ашаглаха зарим шу... ...асуудалнуудта манай конференци дээрэ анхаралаа хандуулхыень оролто үгэ соогоо хүсэхэ байнаб. Гансал транспортна асуудалые шиидхэхын бэшэ, харин гол түлэб энэ үргэн газар дайда дээрэхи асари ехэ баялигуудые арадай ажахыда элсүүлэн хэрэглэхын тула харгын баригдажа байhые бидэ бултадаа hайн мэдэнэбди. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин, мүн оронойбусад олон научна ба проектнэ эмхинүүдэй хабаадалгатайгаар ССР Союзай болон РСФСР-эй Госплануудай зохёожо байhан тусхай зорилготой комплексно программада үндэhэлэн, ниитэ гүрэн түрын ехэ удха шанартай энэ орёо нарин, удаан болзоройзорилгые шиидхэжэ эхилхэ шухала.

Зуун жэлэй харгы бариха гол асуудалнууд БАМ-ай оршон тойронхи газар нютагуудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ зорилгонуудтай нягта холбоотой байна. Манай hанахада, энэ талаар «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үелэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной январиин 9-нэй тогтоол онсо удха шанартай юм. Энэ документ Буряад оронииe, тэрэ тоодо БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудые индустриальна, аграрна ба социальна талаарнь саашадань хүгжөөхэ түхэл шэнжые, шэглэлые тодорхойлно. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй hүүл багта, арбан хоёрдохи табан жэлдэ промышленна ба хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын ургалта гол түлэб БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудhаа абтаха ёhотой.

БАМ-ай оршонхи нютагуудые ажахыда хурдан түргэнөөр ашаглалгын асуудалнуудта энэ конференци гол анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Энэ хадаа нэн түрүүн Северобайкальскhаа 80-яад километртэ байдаг хара түулганай-цинкын баян хэбтэшые малтажа абахын тула Холоднинско ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадые бариха, мүн харгыhаа ойрдоол 25 километртэ оршодог эрдэм шанартай хризотил-асбестын Молодежно уурхайе ашаглаха хэрэг болоно. Нүхэр Л. И. Брежневэй Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй районуудаар ябаhанайнь hүүлээр БАМ-ай оршондо ямар барилгануудые хэхэ тухай олон эрилтэнүүд табигдаа hэн гээд хэлэхэ шухала. Зүгөөр мүнөө манай участогта энэ тэрэ барилга хэхэ тухай хөөрэлдөөн гарахаяа болишонхой. Тэрэнние дары түргөөр ашаглахын тула БАМ-ай барилгашадай байха үедэ Молодежныйн ашагта малтамалай хэбтэшэ хүрэтэр харгы бариха хэрэгтэй гэжэ СССР-эй Барилгын материалнуудай министерствэдэ дурадхаа hэмди. Гэбэшье мүнөө дээрээ энэ талаар шиидхэбэри абтаагүй байhаар. Леспромхозуудые республикын хойто районуудта байгуулха, тэдэнние тиишэнь нүүлгэхэ тухай асуудал иимэ байдалтай байhаар Ушарынь гэхэдэ, Транссибириин түмэр харгы шадархи, Байгалай үhа нэмээдэг нютагуудта модон ехээр отологдоо. Тингэжэ гол мүрэнүүд шэргэшэhэн байна. Энэнь хүдөө ажахыда, Байгалда хангалтагүй муу нүлөө үзүүлнэ.

Энэ научно-практическа конференци эрдэм, техникын, экономическа, социальна, экологическа ба БАМ-ай оршон тойронхи газар нютагуудые ашаглаха бусад асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ арга олгоhон hанамжа дурадхалнуудые бултыень хаража үзэхэ уялгатай.

Тиихэдэ БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудые ажахын талаар ашаглалгада хүн онсо hуури эзэлхэ зэргэтэй. «Байгал-Амарай түмэр зам хадаа, —гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй нютагуудаар ябаха үедөө хэлээ hэн, — хүгжэлтэ түгэс социализмын барилга мүн. Барилгын оршондо хүн зоной ажаhууха болбосон hайн эрхэ байдал байгуулха, гэр байра, клубууд болон hургуулинуудые барилгада анхаралаа хандуулха, эндэхи сагай уларилые хараадаа абажа, энэ хэрэгые үргэн дэлисэтэйгээр, оньhото техникын үндэр хэмжээндэ бэелүүлхэ хэрэгтэй». Л. И. Брежневэй энэ захяа заабаринуудай гаргалтагүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байhаниинь халагламаар. Социально-соёлой барилганууд муугаар баригдана. Тиимэhээ БАМ-ай оршон тойронхи газар нютагуудые ажахын талаар ашаглаха тусхай зорилготой программа табихадаа, мүнөө үеын хото городуудые, хүдэлмэришэдэй поселогуудые, hайн байшан гэрнүүдые, hургуулинуудые, больницануудые, спортын түхеэрэлгэнүүдые бариха хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулха ёhотойбди. Энэнь хүнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ харюусажа, хизаарай байгаалиин баялигуудые ашаглахын тула тэрэнэй эндэ түбхинэн нютагжахадань туhалха байна. БАМ-ай залуу барилгашад нимэ hанал бодолтой байhанаа мүнөөнhөө мэдүүлнэ.

Байгал-Амарай түмэр замда барилгын хүдэлмэриин орёо шатын эхилжэ байhантай дашарамдуулан. Буряадай участогай зарим бэрхэшээл түбэгүүдтэ, шухала асуудалнуудта тус конференциин анхаралаа хандуулхыень хүсэгдэнэ. Угайдхадаа, БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудые ажахын талаар ашаглаха асуудалай эдэ бүгэдэнтэй нягта холбоотой байhыень хараадаа абаха шухала. Харгы замай барилгашадай дурадхалнуудай үндэhөөр БАМ-ай Буряадай участогта барилгын материалнуудай түрүүшын ээлжээнэй арбан хэбтэшэ шэнжэлэгдэн нээгдээ. Эдэ хэбтэшэнүүдэй, мүнөө үедэ Муяын голдо цементын түүхэй эдэй, хирпиисэн шабарай, силикатна элhэ хайрай шэнжэлэгдэжэ байhан хэбтэшэнүүдэй үндэhэ hуури дээрэ hаяын жэлнүүдтэ БАМ-ай Түбэй участогай барилгын индустриин томо ехэ промышленна узел байгуулжа болоно. Асбоцементын зүйлнүүдэй завод, цементын завод, улаан ба силикатна хирпиисэ гаргаха талаар ханын материалнуудай завод, барилгын, избёосхо үйлэдбэрилдэг завод тэрэнэй бүридэлдэ орохо зэргэтэй. Зүүн Забайкалида мүнөөдөө иимэ арга боломжонууд үгы байhаар. Оршон тойронхи газар нютагуудта баригдахаар хараалагдаhан объектнүүдые, тэрэ тоодо Удоканай промузелые барилгын материалнуудаар хангахын тула иимэ зорилго табигдана бшуу. Хойто Транссибэй барилгын индустриин баазанууд БАМ-ай эгээл баруун участогтахи Тайшедтэ, зүүн тээ — Амарай областиин Шимановскдо байгуулагдажа байhаниинь мэдээжэ. Мүнөө үедэ тэдэ даалгагдаhан зорилгонуудые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлжэ шаданагүй. БАМ-ай барилгын гол хүдэлмэриин Забайкали руу нэбтэрэн оруулагдаашье hаань, эндэ барилгын индустриин материальна бааза эндэ бэлэдхэгдээгүй байhаар. Энээнтэй дашарамдуулан, Байгалай хойто хубида гү, али Муяын голдо бааза байгуулха тухай асуудалые үшөө дахин хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Танай анхарал хандуулхые хүсэhэн удаадахи асуудал гэбэл, БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудай эдеэ хоолой баазын үндэhэ hууриие байгуулга мүн болоно. Баргажанай гол түмэр замай Баруун участогые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха ёhотой. 80 мянган гектар үрэжэлтэ газартай, хэдэн зуугаад мянган малтай, тэрэ тоодо 10 мянга гаран үнеэтэй 13 колхоз, совхоз эндэ оршодог. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ мал ажалhаа абтадаг эдеэ хоолой зүйлнүүдые, хартаабха болон овощ үйлэдбэрилгые, гүрэндэ худалдалгые хоёр дахин дээшэлүүлхэ зорилго эдэ хоёр районой колхоз, совхозуудай урда табигдаhан. Баргажанай гол географическа талаараа таарууу зохид газарта: тэрэ түмэр замhаа 200 километрэй зайда оршодог. Баргажанай голдо хүдөө ажахые эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөбэл, Хойто Байгалай территориально-үйлэдбэриин комплексын хүн зоной эдеэ хоолой хэрэглэмжые хүсэд хангажа, Удоканай промузелай хүн зоной хэрэглэмжые горитойгоор хангажа болохо юм. Буряадай АССР-эй шанаржуулан hайжаруулагдаhан газарай дүрбэнэй нэгэ хубиhаа үлүүниинь эндэ оршодог. Тиихэдэ тэдэнэй 70 шахуу процентнь эдэ ажахынуудай юм. Хүдөө ажахын талаар саашанхи ехэ арга боломжотой нютаг БАМ-ай оршондо үгы ёhотой. Энэ нютагые ашаглан хэрэглэхын тула Южгипроводхозой бэелүүлжэ байдаг проектно-шэнжэлэн бэдэрэлгын хүдэлмэриие 2—3 жэлэй туршада дүүргэхэ, мелиоративна эмхинүүдэй материальна баазые бэхижүүлхэ ба тэдэнние мэргэжэлтэдээр бүридхэн хангаха хэрэгтэй. Тэрээнтэй хамта 230 километр утатай Тазы-Уоян гэжэ шоссе харгые барижа дүүргэхэ шухала. 13 миллион түхэриг гүрэнэй мүнгэ зөөри таргашалагдаhан аад, тэрэнэй барилга ямаршье үндэhэ баримтагүйгөөр зогсоогдоод байнхай. Тэрээгээр БАМ-ай оршондохи нютагуудта Баргажанай голhоо hү, хартаабха, овощ, мяха эльгээгдэхэ зэргэтэй.

БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудай түлишын-элшэ хүсэнэй баазые байгуулха арга замууд тухай асуудалые хаража үзэхэ шухала. Энээнтэй хамта Буряадай ба Шэтын областиин газар дайдада оршодог БАМ-ай оршондохи нютагуудые элшэ хүсөөр гол түлэб хангаха. Витим дээрэхи Мокско ГЭС-ые барижа эхилэлгые түргэдхэхэ шухала гэжэ хэлэхэ hанаатайб. Научна ба проектнэ зохихо эмхинүүдэй, СССР-эй болон Россин Федерацин Госплануудай түлөөлэгшэдые энэ асуудалаар hанамжаяа хэлэхыень гуйнабди.

Хойто нютагуудай хүн зоной эрхилдэг оро ба ан үсхэбэрилгэ, агнуури хэлгэ гэхэ мэтын хойто зүгэй ажахын заншалта hалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудые энэ конференци алгасан гараха ёhогүй гэжэ бидэ hананабди. Тиин энэ хизаарай үндэhэн зоной ажабайдалайнь хэмжээе улам дээшэлүүлхэ асуудалнууд мартаглаха ёhогүй. Буряадай хойто нютагуудые хүгжөөхэ тухай асуудалые шиидхэхэдэ, тэдэ хараада абтаха ёhотой.

Хойто нютагуудай байгаали ба экологиие хамгаалгын асуудалнуудта конференциин зохихо анхарал хандуулагдаха байха. Юундэб гэхэдэ, Байгалай хойто эрье шадар тааруугүй ушарнууд ба шэнжэнүүд үзэгдэдэг болонхой. Нимэ олон хүнэй хабаадалгатай энэ научно-практическа конференци тус асуудалда зохихо анхарал хандуулха гээд этигэжэ байhанаа элирхэйлнэбди.

Транспортын барилгашад өөрынгөө урдахи зорилгые ойрын сагта дүүргэхэнь элитэ. Энээнтэй дашарамдуулан, ГлавБАМстройн хүсэнүүдые тэрэнэй материально-техническэ хүсэн түгэс бүхы баазатайнь, hайн кадрнуудтайнь хамта зам шадархи нютагуудта промышленна ба бусад барилгануудые бүтээлгэдэ хаhа саг соонь элсүүлэн ашаглалга — тон шухала асуудал болоно. Энэ хадаа үгээ ойлголсоhон ябуулга хэхэ, элдэб hалбаринуудай министерствэнүүд болон албан зургаанудай, нютагай зургаанудай оролдолго хүсэтэлгэнүүдые СССР-эй ба РСФСР-эй Госпланай хиналта доро нэгэдхэхэ эрилтэ табидаг тон орёо асуудал байhаниинь элитэ. Промышленна барилгада хүсэеэ дамжуулан элсүүлгын болзорнууд ба ээлжээе тодорхойлхо, энэ хэрэгтэ албан зургаанайнгаа тала харалгые зайсуулхаар ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые абаха шухала байна.

Гэхэ зуура, бүри ойрын жэлнүүдтэ промышленностиин олохон hалбаринуудай түүхэй эдэй баазые нилээд үргэдхэжэ болохо геологошэнжэлгын хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр эмхидхэхэ ёhотой болонобди.

СССР-эй ба РСФСР-эй Геологиин министерствэнүүд эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ энэ дары горитой анхарал хандуулха, БАМ-ай харгы шадархи нютагуудта бэдэрэлгэ-шэнжэлгын хүдэлмэри бүри эршэмтэйгээр ябуулхын тула шухала мүнгэ зөөри, түхеэрэлгэ ба материалнуудые «Бурятгеология» нэгэдэлдэ табиха байха гээд багсаанабди.

Нүхэдүүд!

Эдэнь БАМ шадархи нютагуудые ажахын талаар шэнжэлэн ашаглаха асуудалнуудые хараха үедэ замай оршон тойроной нютагуудhаа гадна, мүн манай республикын, тэрэшэлэн Забайкалиин бусад нютагуудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ургалтада шухала удха шанартай байна гээд тусхайлан тэмдэглэхые хүсэгдэнэ. Манай hанамжын ёhоор, энэ асуудалые шиидхэлгэ Сибириин ба Алас-Дурнын нютагуудай саашанхи удаан сагай хүгжэлтэтэй холбоотой байха ёhотой болоно.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Манай айлшадта, БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудые ажахын талаар шэнжэлэн ашаглаха конференцидэ хабаадагшадта партиин областной комитедэй, республикын Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй үмэнэhөө баясхалан хүргэхыемни, ажал хүдэлмэридөө амжалта түйлахыетнай хүсэхыемни зүбшөөгыт!

Анхаралтайгаар шагнаhанайтнай түлөө баясхалан хүргэнэб.

ТАСС — ШЭНЭ hОНИН

К. ВАЛЬДХАЙМТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

НЬЮ-ЙОРК. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхаймтай уулзаба.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVI сессиин хүдэлмэритэй холбоотой асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ хаража үзэгдэhэн байна.

А. А. Громыкын хүндэлэлдэ К. Вальдхайм сайлалга хээ. (ТАСС).

ГУРИМ САХИГШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА СЛЁТ

Дружиннигүүдай комсомолой габшагай отрядуудай гэшүүд милициин үнэнтэ ба найдамтай туhалагшад байhанаа харуулаа. Сентябриин 21-дэ Москвада тэдэнэй бүхэсоюзна 1 слет нээгдээ.

Обществодо харша үзэгдэлнүүдтэй эбсэшэгүй тэмсэлэй эгээл хүшэр ба харюусалгатай участогуудта комсомолшууд коммунистнуудтай нэгэ зэргэдэ жагсадаг юм. гээд үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Тусхай даабаритай частьнуудай сэрэгшэд ба милицидэ туhалдаг hайн дуранай бүлгэмүүд болон бригадануудай эдэбхитэд ВЛКСМ-эй түүхэдэ толомото хуудаhануудые бэшээ. Дружиннигүүдай комсомолой габшагай отрядуудай патриотическа хүдэлөөндэ хабаадагшад тэдэнэй алдарта ёhо заншалнуудые үргэлжэлүүлнэ. «Хүшэр» эдиршүүлые хүмүүжүүлхэ, ниитын гурим сахиха, социалис зөөри хулгайлагшадтай тэмсэхэ хэрэгтэ 700 мянга гаран залуу эдэбхитэд сүлөө сагаа зорюулдаг.

Слет дээрэ тэдэнэй дүй дүршэл шэнжэлэгдэжэ, согсологдохо юм. Дружиннигүүдай комсомолой габшагай отрядуудай ажал ябуулгые улам hайжаруулха бодото замуудые хубуд, басагад тодорхойлхо байна.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээхэ бэшэг слетдэ хабаадагшад баталан абаа. (ТАСС).

ТАРИЛГАЯА ТҮГЭСХЭБЭ

ХАРЬКОВ. Областиин ажахынуудта намарай ургамалнуудай поли дээрэhээ hүүлшын тарилгын агрегадууд гаража ошобо. 630 мянган гектар энэ талмайн горитой хубинь хүрьhэ урбуулангүй хахалдаг аргаар элдүүрилэгдээ юм. Нютагай эрхэ байдалда hайнаар ургадаг «Харьковска-63» ба «Харьковска-81» сортын шэниисэ эхэнхи талмайда тарigдаа.

Ган гасуур зун боложо, тарилгын заншалта болзор хубилгагдаhан байна. Украиннын В. Я. Юрьевэй нэрэмжэтэ ургамалай селекциин ба генетикын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэдэй заабариин ёhоор, юрын болзорhоо арбан хоногоор хожом тарилга эхилбэ. Тэрэнь ашэяа харюулаа. Энэ үе соо хура бороо орожо, газарай хүрьhэ яhала ундалуулаа. К-700 ба Т-150 К түхэлэй тракторнууд томо отрядууд болон звенонуудта нэгэдүүлэгдэhэн, эгээл дүршэл ехэтэй механизаторнууд тарилга хэхээр томилогдоhон байна. Агрегат бүхэн үдэртөө 35 гектарта тарилга хэнэ.

МОСКВАГАЙ «СЕРП И МОЛОТ» ЗАВОДОЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ КОЛЛЕКТИВЭЙ ПОЛЬШЫН ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ ЭЛЬГЭЭhЭН

БЭШЭГ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Манай заводой хүдэлмэришэд аха дүү Польшодо боложо байhан үйлэ хэрэгүүдэй хойноhоо hанаагаа зобонгёор адаглана.

Танай оронhоо орohон мэдээсэлнүүд байдалайтнай улам хүшэр хүндэ, полягуудай зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлэнхэй, этигэл найдалгүй болоjо байhые элирхэйлэн харуулна. Гданьскдахи сугларалгынгаа hүүлээр контрреволюционно, социализмда зүрюу харша хүсэнүүд али бүхы багаа хуулажа хаяад, Польшын Арадай Республикын социалис байгуулалтын үндэhэ hууринуудта нюуса бэшээр добтолжо, эсэстээ засагаа гартаа абахые хараалжа эхилбэ гээд ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Социальна шэнжэтэй эрилтэнүүдые табижа, «хүдэлмэришэдэй аша туhые» сахин хамгаалха тухай уряа доро «Солидарность» ябуулгануудаа эхилhэн аад, харин мүнөө арадай Польшодо амжагдаhан түйлалтануудые усадхахые, буржуазна байдалдаа тэхэрин бусахые түйлаха гэжэ оролдожо байhан ушар баримтань дурыемнай гутаана. Дайнай урда тээхи Польшын ямар байдалтай байhые, буржуазна зонхилогшодой танай Эхэ орониие ямар болгоhыень бидэ, хүдэлмэришэд, hайн мэдэхэбди. Польшын ажалшадые хайра гамгүйгөөр дарлан мүлжэлгэ, хүн зоной олооро орон нютагаа урилан, гадаада далайн саагуур дэншэлгэ—капиталис Польшын хүдэлмэришэн ангиин, ажалша арадай хуби заяан нимэл байгаа.

Польшодохи социализмда зүрюу харша ябуулгануудай Польшын хүдэлмэришэдэй зүтhөө хэгдэжэ байhан ушарынь бидэнэй дура гутаана. Энэ хадаа бүдүүлиг муухай, худал хуурмаг ябуулга болоно. Бүхы арадтаяа хамта Польшын хүдэлмэришэн анги өөhэдынгөө социалис гүрэниие байгуулаа бэшэ hэн гү? Польшын газар дээрэ социализм байгуулга тэдэнэй хэрэг бэшэ юм гү?

Дайнай hүүлэй эгээл хүшэр хүндэ сагта бидэ Таанадта, ангиин талаар манай Польшын аха дүүнэртэ, туhаламжа үзүүлhэн байгаабди. «Серп и молот» заводой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд Польшын металлургнуудта дүй дүршэлөө дамжуулhан, шэнэ томо ехэ металлургическа предприятинуудые барихадань туhалhан юм.

Мүнөө КОС-КОР, «Бэеэ даагhан байдалтай Польшын конфедераци» гэхэ мэтын контрреволюционно эмхинүүдэй удамаршад, «Солидарностиин» хэрхис хүтэлбэрилэгшэд орон доторхи байдалаа эмхи гуримгүй,эб эегүй болгоно, Советскэ Союзда зүрюу харша hанал бодол түрүүлнэ. СССР-ые худал хуурмагаар хардан гүрдэхэдөө, тэдэ полягуудта совет хүнүүдые үзэн ядаха hанал бодол нэбтэрүүлнэ. Манай арадуудай түүхэтэ түйлалта болохо совет-польшын хани барисаанда, гитлеровскэ фашизмда эсэргүү хамтынгаа тэмсэлдэ шуhаар батадхагдаhан манай аха нүхэсэлдэ социалис Польшын дайсадай халдан орожо байhые харанагүй гээшэ аалта? (!).

Империалис hүйдхэлтэ түбүүд болон тусхай албануудай тухиралгаар Польшын контрреволюциин харата ябуулгануудаа бэелүүлхэдээ, Польшын ажалшадай аша туhые hамбаашалжа, засагаа гартаа абахые эрмэлзэжэ байhандань hэжэглэмээр бэшэл.

Польшын хүдэлмэришэн анги юу хэжэ, юу хаража байнаб? Таанадые хайшань түлхижэ байhыень харанагүй гээшэ гүт? (!).

«Солидарностиин» дэлгэрүүлэн тарааhан «Зүүн Европын арадуудта хандалга» гэhэн hүйдхэлтэ документ хадаа гансал Польшодо бэшэ, харин бусад социалис оронуудта социализмые унагааха гэhэн уряа мүн гээд сэгнэжэ болоно. Энэнь бүтэхэгүйл! Дэлхэйн хоёрдохи дайнда манай арадууд юунэй түлөө шуhаа адхаа гээшэб, фашис тахалhаа Польшые сүлөөлхэдөө, манай 600 мянган хүбүүд юунэй түлөө амиhаяа алдааб?

Ленино шадар, Гданьскын дэргэдэ, Берлин шадар баатарай үхэлөөр унаhан совет хүнүүд тухай дурасхаал хэтэдээ мүнхэ, манай зүрхые хододоо хүсэ ехэтэйгээр сохюулха юм гэжэ таанадай мэдэжэ байхыетнай хүсэнэбди. Энэ нангин дурасхаалые хэндэшье бузарлуулхагүйбди. Советскэ Союзда зүрюу харша бүхы этэгээдүүд. Польшодохи социализмда эсэргүүгээр тэмсэгшэд, Польшын хүдэлмэришэдэй аша туhа тухай «hанаагаа зобогшод» эдэ ябуулгануудайнгаа ямар хойшолонгуудтай байhые бодомжологлэ.

Социализмда эсэргүү контрреволюционно хүсэнүүд Советскэ Союзда зүрюу харша ябуулгануудые үүдхэхэдээ, СССР болон ПНР-эй хоорондохи харилсаанда хохидол ушарүулна. Польшын союзник ёhоной уялгануудые бүдүүлигээр хазагайруулна, поляк арадай национальна аша туhада хоро хүргэнэ гэжэ тоолонобди.

Манай оронууд Варшавска Договорой эмхиин гэшүүд юм. Энэмнай юун гэhэн удхатайб гэхэдэ, бидэ социализмые, али бүхы харата ябуулгануудhаа социализмые, тэрэнэй түйлалтануудые аршалан хамгаалха уялга абаhан байнабди Социалис хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдэй дайшалхы холбооной эб эе таhалжа, США түрүүтэй баруунай хархис бүлэгөөрхидэй дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүриие өөhэдынгөө аша туhада хубилгахые hэдэжэ байhаниинь Таанадта hайн мэдээжэ. Эдэ бүгэдэ хэндэ хэрэгтэйб? Танай орон доторхи байдалай гүнзэгырэн муудалга хэнэй зорилгонуудта, аша туhада алба хэнэб, манай харилсаа холбоое hуларуулха гэhэн «Солидарностиин» удамаршадай уряанууд хэндэ туhа хүргэхэ байнаб?—гэhэн асуудалнуудые өөhэдтөө табиит. Эдэ бүгэдын ПНР-эй хүдэлмэришэн ангида, Польшын ажалшадта, тэрэнэй арад зондо аша туhагүй байhаниинь ойлгосотой ааб даа.

Польшын хүсэн түгэс, hалбаран хүгжэhэн социалис орон байхыень, тэрэнэй манай социалис хани нэгэдэлэй найдамтай гэшүүн зандаа үлэхыень бидэ, ангиин талаар таанадай аха дүүнэр, зүрхэ сэдьхэлhээ хүсэнэбди.

Орондонь, социализмын хэрэгтэ тохёолдуулагдажа байhан аюулые Польшын хүдэлмэришэдэй ойлгон мэдэрхэ байhандa бидэ, «Серп и молот» заводой хүдэлмэришэд этигэнэбди. Социализмын дайсадта харюу сохилто үгэхэдөө, ажал хэрэгтээл адли, манай зүтhөө туhаламжа, али бүхы дэмжэлгэ хододоо абажа шадахалта. Манай үгэ, манай буладтал адли, поляк болон совет металлургнуудай нэгэнтэ бэшэ ээм ээмээ нилүүлэн ажаллажа, хайлуулhан буладтал адли, бата найдамтай.

Бидэнэй, хүдэлмэришэдэй, ажал хүнгэн бэшэшье hаа, тон хүндэтэй юм. Бидэ тэрэнэй үнэтэй сэнтэй байhые мэдэдэгбди, имагтал тэрэ арадай бүхы баялигые байгуулдаг гэжэ мэдэдэгбди. Имагтал эршэтэ габшагай ажалаар социально-экономическа ба политическэ гүнзэгы ехэ кризисые усадхан зайсуулжа, поляк арадта ерээдүйдөө этигэл найдал тэхэрюулжэ болоно. Контрреволюционернүүдэй үүдхэжэ байhан үймөөнэй, худал хуурмаг хардалга, гүрдэлгын амгалан тэнюунээр ажаhуухадатнай, ажаллахадатнай таанадта hаад тойбо ушаруулжа байhыень гашуудалтайгаар мэдэжэ абанабди. «Арадай эдэ уряалгүй ханинарые» үлдэн намнахын тула Польшын хүдэлмэришэн ангиин хүсэ шадалаа олохо байhандань этигэнэбди.

Москвагай «Серп и молот» гэжэ металлургическа заводой олон мянган хүнhөө бүгэдэдэг коллективэй цехүүдэй, таhагуудай хүдэлмэришэдэй 1981 оной сентябриин 21-дэ болоhон суглаанууд дээрэ энэ бэшэг абтаба.

Партийна ажабайдал

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ ҺУРАЛСАЛ

ШАНАР ҺАЙНТАЙГААР, ҮРЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Партийна һуралсалай гол үүргэ гэхэдэ, хүнүүдые үндэр дээдэ политическэ мэдэрэлтэйгээр, үзэл сурталай талаар бата этигэлтэйгээр хүмүүжүүлгэ болоно.

«Партийна һуралсалай гол шухала асуудал гэбэл, һайн үрэ дүнгүүдые туйлаха хэрэг болоно. Юу туйлахыень хүсэнэбибди? Олониитын ажал хэрэгүүдтэйнь партийна политикын ниилэхые, партийна гэгээрэлэй хүнүүдые, В. И. Ленинэй үгөөр хэлэбэл, «коммунизмын табидаг бодото эрилтын ёһоор ябуулга хэжэ» һургахыень хүсэнэбди» — гэжэ партиин XXVI съезд дээрэ Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглэһэн байна.

Энээнһээ уламжалан, КПСС-эй XXVI съездын материалнуудые, нэн түрүүн Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэлые шудалалга тон ехэ удха шанартай болонхой. Үзэл сурталай политикын талаар тус элидхэлэй баялигуудые үргэн олониитэдэ бүрин дүүрэнээр дамжуулха харюусалгатай зорилго табигдана.

1980—1981 оной һуралсалай жэлдэ областной партийна органиэацида партийна һуралсалда 73874 мянган хүн, тэрэ тоодо 43.408 коммунист хабаадуулагдаа. Урда жэлэйхидэ орходоо шагнагшадай тоо 1500 хүнөөр олошорбо. Комсомолой һуралсалда 23 мянган залуушуул хабладаа. Экономическа һуралсалда болон коммунис ажалай һургуулинуудта 75 мянга гаран хүдэлмэришэд, колхознигууд, мэргэжэлтэд үнгэрэгшэ жэлдэ һуража гараба.

Партийна, экономическа, комсомолой полит-һуралсалай бүхы түхэл янзануудта марксизм-ленинизмын хубинууд, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1980 оной) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй IV сессиин материалнууд, КПСС-эй XXVI съездын материалнууд, Л. И. Брежневэй зохёолнууд шудалагдаба.

Авиационно, «Теплоприбор», шэлэй, асбоцементнэ зүйлнүүдэй, Тимлюйн цементын заводууд, «ЛенБАМстройн» ПМК, СМП-607, 11-дэхи тоннельнэ отряд, прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэл, нарин сэмбын комбинат, Баргажанай леспромхоз, Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхоз, Онохойн, Дэрээнэй совхозууд гэхэ мэтэнүүдэй полит-һургуули, семинарнуудта хэшээлнүүд һайнаар үнгэрдэг байгаа.

Съездын материалнуудые шудалалга ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлдэ хүсэтэ нүлөө үзүүлжэ, социалис мүрысөөнэй далайсые үргэдхэбэ. Жэшээнь, Зэдын районой Оёорой совхоздо полит-һуралсал үйлэдбэри хоёрой хоорондо нягта холбоо тогтоогдонхой. Энээнэй ашаар тус ажахы мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэбэ. Оёоройхид малшадай республиканска мүрысөөндэ хоёр удаа үүсхэл гарһан байха юм. Тэрэшэлэн республикын олохон предприятинуудтахи полит-һургуулинуудай шагнагшад «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые—болзорһоо урид!» гэһэн уряатай мүрысөө үүсхэбэ.

КПСС-эй обком коммунист болон партийна бэшэ зоной политическэ, экономическа һуралсалые сагүргэлжэ шалгажа байгаа. «Үзэл сурталай политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолтой зохилдуулан марксистско-ленинскэ һуралсалай хэмжээе дээшэлүүлхэ тухай асуудалнууд КПСС-эй обкомой, горкомой, райкомуудай бюронууд болон пленумүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байха юм.

КПСС-эй ЦК-гай заабаринууд болон документнүүдые хүтэлбэри болгон, партийна организацинууд пропагандистнуудай кадрнуудые шэлэн олохо, хубаарилан табиха, бэлдэхэ талаар хүдэлмэреэ һайжаруулаа. Һургуули, семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэнэрэй 90 процентнь дээдэ эрдэмтэй хүнүүд, 75 процентһээ дээшэнь партийна, совет, профсоюзай, ажахын хүтэлбэрилэгшэнэр болоно. Олонхи пропагандистнууд хубиин зохёохы түсэбүүдээр хүдэлнэ. КПСС-эй обкомой, горкомуудай, райкомуудай дэргэдэ үнгэрдэг пропагандистнуудай һуралсал заншалта болонхой. Полит-гэгээрэлэй байшангай дэргэдэ үнгэрэгшэ жэлдэ 3.500 пропагандист мэргэжэлээ дээшэлүүлээ. Республика, район, предприяти, ажахын экономическа болон социальна хүгжэлтэ тухай мэдээсэлнүүд пропагандистнуудта сагүргэлжэ үгтэжэ байдаг.

«Пропагандист — табан жэлдэ» гэһэн хүдэлөөндэ оролсон хоёр мянга гаран пропагандистнууд социалис уялганууд болон уггамжын түсэбүүдые зохёон табижа, бэелүүлхэ хэрэгтэнь шагнагшадтаа туһалаа. Улаан-Үдэ хотын, Захааминай, Загарайн районуудай зарим парторганизацинуудта социалис уялгануудта экономикын талаар үндэһэ баримта олгохо зорилготой тусхай хэшээлнүүд үнгэргэгдөө.

Гэхэтэй хамта түгэсэһэн һуралсалай жэлэй дүнгүүдээр хаража, үзэхэдэ, полит-һуралсалда үшөөл олон дутагдалнууд ушарна. Байгша ондо тэдэниие дабтахагүйн тула, ушар шалтагааниинь элирүүлжэ, түргөөр усадхаха замуудые тодорхойлхо хэрэгтэй.

КПСС-эй программна заабаринуудтай зохилдуулан, «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор партийна һуралсал саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» тогтоол абтаа. «Марксистско-ленинскэ һуралсалые нарижуулан һайжаруулха гээшэ КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргые улам дээшэлүүлхэ, партийна организацинуудай дайшалхы шадабариие батадхаха, совет арадай үзэл бодолой-политическэ нэгэдэлые, партиие тойрон тэрэнэй нягта жагсаалые бэхижүүлхэ зайлашагүй эрхэ нүхэсэл болоно» гэжэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Партиин горкомууд, райкомууд, парткомууд, эхин парторганизацинууд партийна һуралсалые нарижуулан һайжаруулха талаар КПСС-эй ЦК-гай болон обкомой тогтоолнуудые бэелүүлхын хойноһоо тодорхой хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Марксизм-ленинизмын бүрилдүүлһэн хубинуудые, научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнуудые, партиин баатарлиг түүхые, КПСС-эй XXVI съездын документнүүдые, Л. И. Брежневэй, парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэдэй зохёолнуудые бүхы дээрэнь гүнзэгыгөөр шудалан үзэлгые хангаха шухала.

КПСС-эй ЦК-гай баталан абаһан партийна һуралсалай шэнэ байгууламжые тодорхойлбол: залуу коммунистнуудай һургуулинууд, марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриин һургуулинууд, научна коммунизмын һургуулинууд, партийно-ажахын эдэбхитэдэй һургуулинууд, теоретическэ ба методологическа семинарнууд, марксизм-ленинизмын университедүүд.

Залуу коммунистнуудай хоёр жэлэй һургуулинууд парти тухай ленинскэ һургаалай үндэһэ һуурииe, тэрэнэй революционно шэнэлэн хубилгаха ажал ябуулгые тайлбарилжа, программа болон уставай эрилтэнүүдые, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө үүргэ, харюусалгые гүнзэгыгөөр мэдэрхэ ябадалдань тэдээндэ туһа үзүүлхэ байна.

Марксизм-ленинизмын үндэһэ һууринуудай һургуулинуудта дунда эрдэмтэй коммунистнууд КПСС-эй түүхээр гүйсэд курснуудые шудалжа, марксистско-ленинскэ философёор, политэкономёор, научна коммунизмаар, КПСС-эй экономическа, социальна политикаар эрдэм мэдэсэеэ гүнзэгырүүлхэ болоно.

Юрэнхы эрдэмэй дээшэлһэн хэмжээе болон батажан хүгжэһэн социализмын асуудалнуудаар хүнүүдэй улам ехээр һонирходсгые хараада абан, политическэ һуралсалай шэнэ шата — научна коммунизмын һургуулинууд байгуулагдаба. Дээдэ болон дунда тусхай эрдэмтэй коммунистнууд хүгжэлтэ түгэс социализмаар, КПСС-эй түүхэтэ дүй дүршэлөөр, партиин экономическа политикаар, ажахы эрхилэлгые һайжаруулгаар, КПСС-эй үзэл сурталай хүдэлмэриин шухала асуудалнуудаар, ажабайдалай социалис шэнжээр, социализмын дэлхэйн байгуулалтаар шухала асуудал табигдаһан курснуудые шудалан үзэхэ юм.

Партийно-ажахын, үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдэй һургуулинуудта хүтэлбэрилэгшэд-коммунистнууд мүнөө үеын экономическа болон социальна асуудалнуудые шэнжэлхэ онол аргануудые, партийна хүдэлмэриин, эмхидхэлэй болон ажахы ябуулгын научна онол аргануудые, хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ комплексно ёһоор хандаха гуримые шудалан үзэхэ юм.

Коммунистнууд — дээдэ һургуулинуудай багшанар, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад, инженернүүд марксистско-ленинскэ теориин, партиин политикын асуудалнуудаар улам шуналтайгаар һонирходог болонхой. Үзэл сурталай болон мэргэжэлэй талаар совет интеллигенциин бэлэдхэлые гүнзэгырүүлхэ үүргэтэй теоретическэ болон методологическа семинарнуудые эмхидхэхэ гэжэ партиин ЦК-гай тогтоолоор хараалагдана.

Тэрэшэлэн марксизм-ленинизмын университедүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ гэһэн эрилтэ табигдана.

Полит-һургуули, семинарнуудые бүрилдүүлхэдээ, партийна һуралсалай гол зорилгонь коммунистнуудай үзэл сурталай-теоретическэ хэмжээе дээшэлүүлгэ болоно гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Һуралсалай али нэгэн түхэл янзые дураараа шэлэн олохо гэһэн гол ёһо хэлбэришэгүй шууд сахигдаха ёһотой. Тэрэшэлэн марксистско-ленинскэ һуралсалые, уг залгамжалан болон удаа дараалан үргэлжэлүүлхэ гэһэн гол ёһые хангаха шухала.

Һургуули, семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэдөөр марксизм-ленинизмын болон партиин политикын үндэһэн шухала гол ёһонуудые хадууха бэлээр, этигэхээр ойлгуулха, шагнагшадые һонирхуулдаг асуудалнуудта бүрин харюусаха шадабаритай, эрхим бэлэдхэлтэй, нэрэ хүндэ ехэтэй коммунистнуудые томилхо гэжэ партиин ЦК зуургална. Пропагандистын уялга дүүргэхэ хэрэгтэ хүтэлбэрилхы тушаалтадые улам үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй.

Партийна һуралсалай үзэл бодолой-теоретическэ болон методическа хэмжээе саашадань дээшэлүүлхын тула пропагандистнуудай курса, семинарнуудые һайнаар эмхидхэжэ, элитэ эрдэмтэд, дээдэ һургуулиин багшанар, партийна, совет, ажахын хүтэлбэрилэгшэдые лекци уншалгада үргэнөөр хабаадахыень туйлаха ёһотой.

Һуралсалай ашаг үрые дээшэлүүлгэ, ажабайдалтай тэрэнэй холбоое бэхижүүлгэ хадаа хэшээл хүтэлбэрилэгшэдтэ саг соонь шанар һайнтайгаар юумэ мэдээсэһэнһээ диилэнхидээ дулдыха байна бшуу. Республикын, районой, городой, предприятиин ажалша коллективүүдэй ажал ябуулга тухай бүрин дүүрэн мэдээсэлнүүдые пропагандист бүхэн хэрэгтэй сагтаа абаха аргатай байжа, партийна организацинуудай шиидхэжэ байһан асуудалнуудые һайн мэдэхэ зэргэтэй. Партийна организацинууд пропагандистнуудай зохёохы ажал ябуулгада таатай эрхэ байдал хангажа, тэдээн тухай саг үргэлжэ анхаржа, һургуули, семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэдэй һайн һайхан ажалые али болохоор урмашуулжа, ниитын бусад даабаринуудые үгэнгүй байха ёһотой.

Залуушуулда марксистско-ленинскэ үзэл бодол олгохо, тэдэнэй ажалай болон ниитын эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлхэ үүргэтэй комсомолой полит-һуралсалые хүгжөөхэ гэжэ мүн лэ заагдана.

Ажалшадай экономическа һуралсалай ашаг үрэ болон шанарай түлөө ажахын организацинуудай, профсоюзай комитедүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Һуралсалай шэнэ жэлдэ промышленностиин болон хүдөө ажахын олон ажалшад «Химгадалга—коммунис шэнжэ» гэһэн курсые, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэнэр «Гаргаша багатай экономико» гэһэн курсые үзэжэ эхилхэнь гээшэ. Экономическа һуралсалай табан жэлэй хараа түсэбүүдые табихадаг, энээниие хараадаа абаха шухала.

Политическэ болон экономическа һуралсал хадаа шагнагшадта олгоһон эрдэм мэдэсые, тэдэнэй бата этигэл, үзэл бодол болгохо хэрэгтэ туһа дүхэм үзүүлжэ, Ленинэй заабаряар, коммунис ёһоор ажаһууха, хүдэлмэрилхэ болон тэмсэхэ эрмэлээл хүмүүжүүлхэ зэргэтэй.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, һуралсалай шэнэ жэл политическэ болон экономическа һуралсалые үндэһөөрнь һайжаруулхын, ажабайдалтай, коммунис байгуулалтын зорилгонуудтай тэрэнэй холбооe бэхижүүлгын шухала шата болохонь лабтай.

А. БАИНОВ,
КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй байшангые даагша.

МОЛДАВИИН ССР. Бендеры хотодохи торгоной комбинадай профсоюзна эмхи предприятиингаа социально-соёлой хэрэглэмжэдэ 400 мянган түхэриг һомолонхой. Эндэ ажалай эрхэ байдал һайжаруулхын түлөө ехэ оролдолго гаргагдадаг болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эндэхи санитарна лабораториин лаборант М. М. Ионцева агаарай сэбэрые шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Республикымнай барилгын эмхинүүдтэ үни удаан саг соо хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон, хэдэн мэргэжэл шудалһан хүнүүд олон юм. Тэдэнэр лэ табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө горитойхон хубитые оруулжа, нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг гээшэ. Тиимэ түрүүшүүлэй нэгэн — «Главбурятстройн» 145-дахи ПМК-гай бригадир Лидия Сергеевна Носкова болоно. Тэрэ арбадахи табан жэлэй туршада эрхим үрэ дүн харуулжа «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Л. С. Носкова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ГЭЭГДЭЛҺЭЭ ГАРАХА ТОН ШУХАЛА

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ШЭНЖЭЛЭЛ

Намарай ольбон буужа, газаамнай хүйтэнэй амин үзэгдэдэг боложо эхилбэ. Энэ үедэ ажалша коллектив бүхэн зунай сагта хэһэн, бүтээһэн ажалаа хаража, үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн сагта яажа хүдэлхэб, бүримүһэн бэлдэхэб гэжэ бодом жолдог ёһотой. Тиимэһээ үнгэрһэн найман һарын туршада манай республикын промышленность хэр хүдэлхэ гээшэб, саашадаа жэлэй түсэб дүүргэхын тула юун хэгдэхэ ёһотойб гэжэ хөөрэлдэхэ саг орожо ерээ.

Промышленна продукци худалдаха гүрэнэй түсэб республика доторнай энэ хугасаа соо бүхыдөө 99,5 процент дүүргэгдэжэ, 4,9 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө дутуу худалдагдаһан байна. Гэбэшье нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 0,2 процентээр ехэ продукци бүхы дээрээ үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаа.

Тиимэһээ манай промышленностиин гээгдэлдэ ороод байһаниинь эли болоно. Дутуу гаргаһан продукцияа хүсэлдүүлжэ, байгша оной түсэб гүйсэд дүүргэхын тула үйлэдбэриин эршые 14,3 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ ёһотой болоно бшуу. Энэмнай бэлэн бэшэ хэрэг, тиигэбэшье доторой арга боломжонуудые, үйлэдбэриин бүхы нөөсэнүүдые бүримүһэн элсүүлжэ шадабал, ажалай эмхидхэл улам һайжаруулбал, бэелүүлэгдэжэ шадагдаха байһаниинь эли.

Продукци худалдаха найман һарынгаа түсэбые союзна мэдэлэй предприятинууд 98 процент, республиканска (РСФСР) мэдэлэй 100,8 процент, харин Буряадай АССР-эй мэдэлэй промышленна предприятинууд 98,8 процент дүүргэһэн байха юм. Ушар иимэһээ ехэ хэмжээнэй продукци гаргадаг союзна мэдэлэй предприятинуудай ажал һайжаруулха хэмжээнүүд нэн түрүүн абтаха зэргэтэй.

Томо-томо предприятинуудай дундаһаа «Бурятэнерго» управлени, «Гусиноозерская» шахта, Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхай, Зэдын комбинат, Ципиканай прииск, һүнэй промышленностиин нэгэдэл, «Байкалрыбпром» нэгэдэл, Тимлюйн цементын завод, Загарайн карьероуправлени, нарин сэмбын комбинат, кондитерска фабрикануудай нэгэдэл болон бусад түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэжэ шадаһан байха юм. Урдань гээгдэжэ ябаһан, һүүлэй үедэ заһабарилгада ороһон Шулуутын болон Харанхын холимол тэжээлэй заводуудай эршэ түгэсөөр хүдэлжэ, гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэһэн ушар ехэ һайшаамаар.

Найман һарын түсэбһөө гадуур 24 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 35 мянган тонно нүүрһэн, 394 электродвигатель, автомобилиин мөөрэ дээрэ табигдаһан 15 кран, 1,3 мянган тонно клинкер, 2,6 мянган тонно цемент, 1 миллион условно хэһэг асбоцементнэ плитка, 5 мянган дүрбэлжэн метр ноолһон бүд, 5 мянган паар валенка, 528 мянган баанха консервэ, 1430 тонно холимол тэжээл болон бусад продукци үйлэдбэрилэгдэһэн байха юм.

«Түсэблэлгэ һайжаруулха ба үйлэдбэриин ашаг үрэ болон хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлгэдэ ажахы эрхилэлгын нүлөөе шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1979 оной июлиин 12-ой тогтоолоор шэнэ гуримда —нормативна сэбэр продукциин зэргээр үрэ дүнгөө сэгнэхэ гуримда ороһон зарим предприятинууд һайн дүнгүүдые туйлаа. Тэдэнэй тоодо Элхиин авто-заһабарилгын завод, Минводхозой түмэр-бетон зүйлнүүдэй завод, бүхыдөө Нютагай промышленностиин министерство болон бусад ороно. Жэшээнь, дээрэ дурдагдаһан министерство продукци худалдаха найман һарынгаа түсэб 101,0 процент дүүргэһэн гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 4 процентээр дээшэлүүлһэн байха юм.

Гэбэшье республикымнай промышленна предприятинуудай 51-нииень гэхэ гү, али бүхы тоогойнь 29,1 процент түсэбтэ даабаряа дүүргэжэ шадаагүй. Энээнһээ боложо 29,1 миллион түхэригэй продукци дутуу худалдаа бшуу.

Энэ талаар Хяагтын плавико-шпадай рудник, Гусиноозерскын, Шулуутайн леспромхозууд, Онохойн модоной комбинат, Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинат, шэлэй завод, «Буржелезобетон» нэгэдэл, «Бурмясопром» нэгэдэл болон бусад томо-томо предприятинууд нилээд ехэ гээгдэлдэ оронхой. Иимэ байдалай шалтагаан олон байха. Жэшээнь, модо бэлэдхэдэг ажахынуудта саг соогоо вагонууд үгтэнэгүй, заримандаа түүхэй эд түсэбэй ёһоор, хараалагдаһан болзортонь асарагданагүй. Ушар иимэһээ материально-техническэ хангалга һайжаруулха гээшэ онсо шухала удха шанартай болоно. Промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ эрхэ байдалда ороод байхада, эмхидхэлэй болон техническэ бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые абаха байһаниинь элитэ ха юм.

Нэгэ зарим предприятинууд түсэбтэ даабаряа доошонь оруулхын тула нилээд ехэ оролдолго гаргадаг байна. Имагтал энээнэй ашаар хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, «Электромашина» завод, мелькомбинат болон бусад түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэһэн нэрэтэй болоо. Харин жэлэй эхиндэ баталагдаһан түсэбэйнь дүүргэлтэ харабал, хангалтагүй байха юм.

Олохон предприятинуудай гээгдэлдэ ороһон дээрэһээ, модо бэлэдхэхэ ба зөөхэ, хюрөөдэмэл модо гаргаха, целлюлозо, картон, хирпинсэ, сонхын шэл, гурил болон бусад зарим продукци үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдээгүй байхаһаа гадна нёдондо жэлэйхиһээ тэдэмнай улам доошоо ороһон байна.

Найман һарын туршада республика доторнай 33,1 миллион түхэригэй соёлой ажаһуудалай эд хэрэгсэлнүүд гаргагдаа. Нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 4,3 процентээр ехэ болобошье, түсэб аяар 29 мянган түхэригөөр дутуу дүүргэгдэв. Соёлой ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэмжын эд бараа гаргалгаяа «Электромашина» завод, «Забайкаллес» нэгэдэл, «Бурмясопром» нэгэдэл болон бусад улам бага болгоһон байна. Иимэ байдалтай мүнөө сагта огтошье эбсэжэ болохоор бэшэ. Эндэ һаяхан абтаһан КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой эрилтэнүүдтэй энэмнай яашье таарангүй ха юм.

Үнгэрһэн үе соо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб оройдоол 99,3 процент дүүргэгдэбэ гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 0,6 процентээр доошоо болоо. Энэ талаар аяар 71 предприяти гээгдэлдэ ороод ябана.

Эдэ бүгэдые хаража үзэхэдэ, дары шиидхэгдэхэ, бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые абаха асуудалнууд олон гаража ерэнэ. Тиимэһээ промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон профсоюзна организацинууд эрид хубилалта хэхэ, байгша оной — арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые сүм дүүргэхэ талаар нэмэлтэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, нөөсэ арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхэ болоно гээшэ. Нэн түрүүн гээгдэжэ ябаһан предприятинуудта онсо анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Гээгдэлһээ гараха гээшэ— мүнөөдэрэй шухала зорилго.

ОРОНО / ТАРЯАЛ / ДЭЭР

Совет орон дотор

ТЭЖЭЭЛ ЕХЭЭР НӨӨСЭЛХЭ

СТАВРОПОЛЬ. Эндэхи таряашад намарай поли дээрэ рапсын таряалангые дүрбэнэй нэгэ шахуу хублар үргэдхэжэ, тэжээл ехээр абаха шухала нөөсэ хэрэглэнэ. Хизаарай колхоз, совхозууд 50 мянга шахуу гектар таряалан дээрэ энэ үнэтэ ургамал тарижа дүүргэв. Энэнь нёдондонойхиһоо 10 мянган гектараар ехэ болоно.

Белок, каротин, шэмэтэ бусад бодосуудайнгаа талаар рапс горохтой холигдоһон обёосто булигдахагүй юм. Тэрэниие тарихада үшөө юу гээрээ һайн бэ гэхэдэ, эртэ хабар, апрельдэ эдеэшэжэ, хуряахаар болоод байдаг. Тиимэһээ үбэлжэлгын эгээл хүшэр хүндэ үедэ, фермэнүүд дээрэ үбһэ тэжээлэй дууһажа, бэлшээриин ногоогоор үшөө хүшаглаагүй байхада, һаалиин ба мяхалиг малай ашаг шэмые доошолуулхагүй юм.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛ—БҮГЭДЫН ХЭР

ТҮРҮҮШЫНГЭЭ ДҮНГҮҮДҺЭЭ ТОБШОЛООД

Үнгэрһэн хабар, апрель һарын һүүл багта Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой парткомой секретарь Григорий Галсанович Галсановтай хамта Жаргалантын суута луговод Гомбо Доржиевич Аюшеевэй даадаг сабшалан ошохо гэжэ шиидэбэбди. Уданшьегүй зүүн-хойшоо зурыһан харгыгаар ябахадаа, эндэ тэндэ хэды сомоонуудай үшөө задалагдаагүй байхые обёоржо гайхабаб. Григорий Галсанович минии гайхалые багсааһан хэбэртэй, хүхюун янзаар намда хандажа:

— Хабарай һүүлшын һарын гарахаяа байбашье, бидэ ниитынгээ малда бага бэшэ нөөсэ тэжээлтэй байһаарбди. Эрхим луговодуудаймнай хүсэл оролдолгын ашаар нёдондо үбһэ ногооной яһала һайн ургаса хуряагдаа бэлэй. Энэ жэлэй үбэлжөөндэ урдынхида орходоо 8860 центнер үбһэ тэжээл гүүртэ, фермэнүүд болон отарануудта үлүү хубаарилха аргатай байгаабди. Тиихэдэ малшаднайшье тэжээлээ ашаг үрэтэйгөөр, гамтай зохидоор хэрэглэхын тула оролдоо гээшэ.

— Ноёхон нютагаар ябахада, тэндэхи малшад аяар Алтайн хизаарһаа, Амарай областьһоо асарагдаһан багса һолоомо хубаарилжа байгаа һэн. Иимэ ядуу сагта танай совхоздо үбһэ тэжээлэй нөөсэтэй байхадатнай баясамаар байна. Байгша жэлэй гурба һарын дүнгөөр совхозойтнай малшад һү, мяха үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушааха түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргээд, Улаан тугта хүртэһэниинь дэмы бэшэ болоно. Энээниие юун гэжэ тайлбарилхабта? — гэжэ асуубаб.

— Ажал хэрэгнай бүхы дээрээ һанаашаарнай бүтэнэгүй, бүтэхэшьегүй. Гэбэшье урда жэлнүүдэйхидэ оробол, байгша ондо урагшатай ябанабди. Урагшаа дабшаха арга боломжонууд ажахыдамнай бии гээшэ. Юрэдөө али болотор һүүл барижа, гээгдэгшэдэй тоодо ябаха гээшэбибди?—гээд парткомой секретарь сэдьхэлээ ханангяар энеэбхилбэ.

Үнэн дээрээ тэрэнэй иигэжэ хэлэхэнь буруу бэшэ. Юуб гэхэдэ, һүүлэй арбан жэлэй турш ада Тельманэй нэрэмжэтэ совхоз гээгдэлдэ ябаһан гээшэ. Адууһа малайнь ашаг шэмэ бүхы район дотороо эгээл бага, бирагүй байгаа юм. Нуга сабшалангһаань бага ургаса хуряагдадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, һүүлэй юһэн жэлэй турш ада (нёдондо жэлые оруулангүйгөөр) бүхы совхоз дотор жэл бүри сабшалангай гектар бүриһөө оройдоол 8 центнер үбһэн абтаа гэжэ тоо, баримта гэршэлнэ. Тиихэдэ хүршэ Кировэй нэрэмжэтэ совхозой луговодууд эдэнэртэй адли эрхэ байдалтайшье һаа, гектарай 18 центнер үбһэ ногооной ургаса абаһан байха юм. Иимэ гээгдэлдэ дахяад орохогүй байһанаа ойлгоһон дурсагдагша совхозой дирекци, партком нэн түрүүн нуга сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ холын хараата түсэб табиһан байна.

1980 оной апрель, март һарануудта болоһон совхозой коммунистнуудай, луговодуудай болон мелиораторнуудай хамтын суглаанууд дээрэ сабшалан һайжаруулха ажалда бии байһан дутагдалнуудые усадхаха тушаа асуудал эрид шууд, шангаар табигдаһан юм. Тон түрүүн ниитын малай үбһэ тэжээл үйлэдбэрилгые найдамтайгаар хүгжөөхэ талаар зорилгонууд хараалагдаа. Тодорхойлбол, агротехническэ хэмжээ ябуулгануудай тодорхой түсэб табигдаа һэн. Луговодуудай 11 звено байгуулха зорилгонууд соо иигэжэ тэмдэглэгдээ һэн; сабшалангаа дүршэлтэй хүнүүдтэ даалгажа, залуушуулые олоор хабаадуулан һургаха, совхозой мелиоратор Дагба Цыденович Аюшеевэй хүтэлбэри доро түхэреэн жэл соо хүдэлжэ байха отряд байгуулха, нэмэлтэ тэжээл абахын тула отарануудай дэргэдэ бүхыдөө 105 гектарта зеленко тарижа, тэрэнээ ахалагша хонишодто даалгаха.

Шиидхэбэри абахада бараг-шье һаа, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ бэрхэтэй. Энээн тухай луговод Гомбо Доржиевич Аюшеев иигэжэ мэдүүлээ һэн:

— Би ажалша бэрхэ хүнүүдые хододоо хүндэлжэ ябадагби. Залуу мэргэжэлтэ Владимир Гончикович Жалсановай манай совхозой директорээр хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо сабшалан эрхилхэ асуудал тон зохидоор шиидхэгдэжэ эхилээ гэжэ һанагшаб. Нёдондо партийна нээмэл суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, бидэнэй нуга сабшалангаа ямар аргаар һайжаруулха арга боломжонуудтай байһанииемнай үнэншэмэ зохидоор хөөрөө һэн. Иимэ үрэжэлтэй, үһалагдадаг сабшалантай байгаад, гектар бүриһөө 7—8 центнер үбһэ абаха гээшэ, эшхэбтэр ябадал бэшэ гү? Ажалаа гуримшуулха саг ерээ гэжэ онсо тэмдэглээ һэн. Тэрэ гэһээр жэл үнгэрөө. Гансахан жэлэй турш ада совхознай үһалагдадаг сабшалангай гектар бүхэнэй ургасые 10 центнерһээ 21,3 центнер хүрэтэр дээшэлүүлжэ шадаа бшуу. Совхозойнгоо һайжаржа байхада сэдьхэл баясангүй яахаб даа, — гэжэ хэлээ һэн.

Иимэ хөөрэлдөөнэй болоһоор хоёр һара үнгэрөө. Юрын ажалша хүнэй оюун сэдьхэлэй һанал бодол ой ухаанһаам мүнөө болотор гарадаггүй. Гомбо Доржиевичай хүсэл бодолые, баяр баясхалангые ойлгомоор. Тэрэ гансашье өөрынгөө звеногой бэшэ, мүн хамтын хэрэгэй түлөө һанаагаа зобожо ябана ха юм. Иимэ хүнүүд Жаргаланта нютагта үсөөн бэшэ. Луговодууд Б. Ж. Жалсараев, Г. Д. Аюшеев, Д. Р. Халзанов гэгшэдэй ажал тухай нютагаархидынь магтаалай үгэнүүдые дэмы хэлэдэггүй байха. Эдэнэр Гомбо Доржиевич Аюшеевтэл адли «Сэлэнгын районой эрхим луговод» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргээ нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэжэ ябадаг, хараалагдаһан бүхы хүдэлмэриеэ саг соонь үнэн сэдьхэлһээ, оролдосотойгоор дүүргэдэг юм. Тиимэһээ хэдэн жэлэй хугасаа соо ган гасууртай бэрхэшээлэй тохеолдобошье, ажалдаа эрхим дүнгүүдые туйлана.

Имагтал луговодуудай, сабшалангай үрэжэл һайжаруулдаг отрядай гэшүүдэй үсэд оролдосотой хүдэлмэриин ашаар нёдондо тус ажахы 25160 центнер үбһэ бэлэдхэлэн юм. Энэнь 1979 онойхидо орходоо 8860 центнерээр ехэ болоно ха юм. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тус ажахы гүрэндэ 4400 центнер һү, 2000 центнер мяха, 550 центнер нооһо худалдахаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаһан юм. Тиин мүнөө эдэ зорилгонуудаа урагшатайгаар бэелүүлжэ байна.

Хабартаа сабшалан һайжаруулжа, байгша ондо малай тэжээл элбэгжүүлхын тула районой дотороо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ талаар һайн үүсхэл гаргаа юм.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэдээ, нэн түрүүн мал ажалаа саашадань эрид хүгжөөхэ зорилго хараалаабди. Энэмнай совхозоймнай гол һалбари болоно. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула тэжээл ехээр нөөсэлхэ тодорхой түсэб зохёожо хараалан хайбди. Эрдэм наукын түйлалтануудые нэбтэрүүлэгдэнэ. Энэ жэлдэ тарилгынгаа бүридэлые хаража үзөөд, бага зэргэ хубилгаабди. Ороохото ур... дай тарилгые зарим ... роожо, тэжээлэй ур... дай, тон түрүүн олон ... үбһэ ногооной тари... хэгдөө. Тиигэжэ 430 ... олон жэлэй үбһэ ... ригдаа гээшэ. Тэрэнэй ... тарай ургасын 2500 ... нер үбһэнһөө витамин... нөөсэлэгдэхэ юм. Тии... жэлдэ 381 гектарта ... 250 гектарта наран ... лисо тариглаа, мүн ... 20 гектарай куузику, ... тарай хартаабха малай ... дэ хэрэглэгдэхээр ... на, — гэжэ совхозой ... Владимир Жалсанов ...

Сабшалан, бэлшээри... са дээшэлүүлхэ шух... нүхэсэл хадаа үһалга... но. Хабартаа газара... һайнаар үһалһан хүн ... заабол ехэ ургаса ... абадаг гээшэ. Үбэлэй... та бүлүүр станцинууд... дэлгэжэ, зундаа үһа... түхеэрэлгэнүүдые ша... хэрэглэһэнэйнь ашаар ... һүтэйн отделениин ... даггүй сабшалангһаа ... нер үбһэн ехээр абта... ха юм. Мүн сабшалан... жэл һайжаруулдаг ... бригадир, мүнөө аха... оратор Дагба Аюшее... һэнэй ёһоор, тэрэнэй ... рилдэг коллектив саб... һайнаар үһалжа, хүрэ... дэлмэриие гуримтай ... эмхидхэһэнэй ашаар, ... бүхы 1198 гектарай ... һөө 20,1 центнер үбһэ ... юм. Энэнь түсэбөөр ... даһанһаа 3703 центнер ... ехээр бэлэдхэгдээ. ... район доторoo эрхим ... лаһанайнгаа түлөө ... коллектив Василий ... роаич Герасимовай ... шангай лауреадай ... зэргэдэ хүртэһэн юм.

Энэ жэлэй гандуу ... далда горитойхон ур... гуулхаһаа гадна, тэр... болзор соонь хуряа... шанартай тэжээл ... Эдэ үдэрнүүдтэ Тельма... рэмжэтэ совхоз тэжээ... хэхэ хүдэлмэриеэ ... лүүлһээр. Түрүүшы... лаһан дүнгүүдһээ ... хэжэ, тэжээл үйлэдб... улам хүгжөөжэ, адууһа... гаа ашаг шэмые эрид ... лүүлхэ талаар дурсагда... хыда эмхидхэлэй гори... хүдэлмэри ябуулагдана.

Ц. БАЛД...
Сэлэнгын район.

•ТАСС•АПН• ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ •ПРЕСС-БЮРО•

НОМГОН ДАЛАЙ АМГАЛАН БАЙГ ЛЭ!

...ОМГОН ДАЛАЙН оршондохи сэрэгэй-...литическэ байдалые баруунай оронуу-...дэг түримхэй бүлгэгөөрхид улам орёо ...лтэй болгожо байна. США болон ...й хоорондохи сэрэгэй холбоо бари... бэхижэлгэ эб найрамдалда, арадуу-...гүй байдалда хоро хүргэхэ байна ... Нейтронно бомбо бүтээжэ эхилхэ ... Рейганэй захиргаанай шиидхэбэреэр ... дэлхэйн залуушуул һанаагаа зобожо ... Алас-Дурна зүгэй оронуудтай эти-...йдалай хэмжээнүүдые тогтоохо хөө-...нүүдые хэхэ тухай Советскэ Союзай ...н анхарал татана, һонирхол үүсхэнэ. ...гон далайн оршондохи харилсаа хол... асуудалнуудаар залуу шэнжэлэгшэ-... уласхоорондын VI семинар Находко ... болоһон байна. Семинар дээрэ үгэ ...гшэд иимэ һанал бодолтой байһанаа нэ-... бэшэ мэдүүлээ. 28 ороной, тэрэ тоо-... Советскэ Союзай, США-гай, Канадын, ...ралиин, Шэнэ Зеландиин, Японой за-...уулай түлөөлэгшэд болон эрдэмтэд се-...рта хабаадаба. Кампучиин, Лаосой, ...Рикын делегадууд тэрээндэ түрүү-...ээ ерэһэн байна.

...ССР-эй Наукануудай академиин США ... Канадые шэнжэлхэ институдай секто-...даагша, түүхын эрдэмэй доктор Влади... Лукинай хэһэн «80-яад онуудай эхин... Номгон далайн оршондо тохёолдоһон ...ческэ байдалай гол шэнжэнүүд» гэ-...эмдхэлые залуу шэнжэлэгшэд зүбшэн ...эд, «Номгон далайн оршондохи ин-...национальна хүдэлөөнүүд ба зүришэл...» гэһэн коллоквиумдэ, «Номгон да-...й оршон: хүн, оршон байдал ба соёл» ... темээр үгэ буляалдаата хөөрэлдөө-... хабаадалсаһан, Норвегиин мэдээжэ ...итэ, аяншалагша ба уран зохёолшо ... Хейердалай лекциие шагнаһан байгаа. ...минарай түгэсхэлэй заседани Хабаровск-... болобо. Канадын түлөөлэгшэ Роберт Ре-... тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ ...үүлээ:

— Находкодо үнгэргэгдэһэн семинар та-...уулхалэн һайхан газарые, энэ хизаар ...ые, тэрэнэй хүн зониие нюдөөрөө ха... залуу совет эрдэмтэдтэй танилсаха ... олгобо. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бү-...ээр һанаагаа зобожо байһанаа бул... ойлгуулхые хүсэһэн байгаабди. Ма-... тэрээ бодолой совет нүхэдэймнай һа-... тудалдадаг байһандань этигэн най-... Номгон далайн нэрэдэ хүрэжэ, ... дэлхэй дээрэхи эгээл амгалан тайбан ... далай байхыень хүсэбэл, бидэ ниитэ ... һанал бодолтой байха ёһотойбди.

— Залуу шэнжэлэгшэдэй семинарта ха-...хын тула Находко ерэхэ уряал хоёр ... урда тээ мүн лэ абаа һэм, —гэжэ Гавайска университедэй (США) түүхын профессор Джон Стерхан хэлэбэ. — Зүгөөр ерэжэ шадаагүй һэм. Мүнөө тэрээн тухайдаа тон ехээр халагладагби. Эб найрамдалай хэрэгтэ Находкодо болодог семинарай ашатай туһатай байһандань этигэнхэйб. Эндэ хэгдэһэн элидхэлнүүд дотор, делегадуудтай хөөрэлдөөнүүдтэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ хүсэлэн, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха гэһэн һанал бодол элеэр мэдэрһэн байнаб. Минии һанахада, энэ гутамшаг муухай ябуулгада эсэс табиха ёһотой. США-гай ба Советскэ Союзай хоорондо хэлсээ баталха гээшэ шухала удха шанартай.

Советскэ Союз Номгон далайн оршондо элитэ ехэ үүргэ дүүргэдэг. Экономикодо, эрдэм, соёлдо танай оронтой харилсаа холбоо тогтоохо хэрэгтэй. Тусхайлбал, СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурна зүгэй научна түбэй нүхэдтэеэ харилсаа холбоогоо хүгжөөхые хараалнабди. Имагтал иимэ зорилготойгоор 1982 оной август һарада манай университедэй хүтэлбэри доро Гонолулуда «Номгон далай ба Советскэ Союз» гэһэн темээр уласхоорондын семинар үнгэргэхэ хараа түсэбтэйбди.

Лаосой Арадай-революционно залуушуул гэдэг комитедэй гэшүүн, Лаосой Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын таһагые даагша Саиньен Кхаммавонг иигэжэ хөөрэнэ:

— Находкодо болоһон семинар дээрэ Номгон далайн оршон тойронхи оронуудай һаналаа нэгэдэлгын бодото удха шанарые бидэ ойлгобобди, хёмороо зүришэлдөөн бэшэ, харин арадуудай харилсаа холбооной ямар ехэ түсэбүүдые нээдэг байһыень ойлгобобди. Эб найрамдалай түлөө, империализмын ба Пекинэй булимтаран түримхэйлэгшэдэй харата ябуулгануудта эсэргүүгээр залан сэхээр тэмсэхэ шухала гэһэн тобшолол хэжэ болоно.

Хо Ши Минэй коммунис залуушуулай холбооной ЦК-гай гэшүүн Ви Суан Хонг (Вьетнам):

— Гансал эб найрамдал хүн түрэлтэнэй гэрэлтэ һайхан ерээдүй байдалые хангаха байна. Вьетнамай залуушуул амгалан байдалай ямар үнэтэй сэнтэй байһые һайн мэдэдэг юм. Эгээл тиимэһээ бидэ бултадаа тэрэниие сахин хамгаалхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэхэ байнабди. Зүгөөр империалистнуудай зүгһөө, нэн түрүүн США-гай, мүн Пекинэй эзэрхэн зонхилогшодой зүгһөө манай орондо, манай бэеэ дааһан байдалда халдан оролгын элдэб муухай аашануудта эсэргүүсэн тэмсэхэ баатай болообди. Семинар дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иимэ һанал бодолоо элирхэйлэн мэдүүлхэдэмнай, бусад делегадууд, нэн түрүүн Советскэ Союзай нүхэд бүрин хүсэдөөр һайшаажа байһанаа мэдүүлбэ. «Номгон далай амгалан тайбан, арюун тунгалаг байг лэ» гэһэн Находкодо үнгэргэгдэһэн залуу шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын VI семинарай уряа лозунгые бэелүүлхын түлөө Вьетнамай залуушуул эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Евгений БУГАЕНКО.

Хабаровск—Находко.

Манай ханинарай дүй дүршэл

АЛМАЛТЫН НӨӨСЭНҮҮД

Гурба-дүрбэн килограмм кукурузын хуурай эшэ шатаахада, килограмм нефтьһээ абтадагай шэнээн элшэ хүсэ үгэдэг байна. Венгридэ Агардын хүдөө ажахын комбинадта энээн тухай мэдэжэ абаа һэм. Тэндэхи тарилгын 15 мянган гектар талмайн зургаан мянган гектартань кукуруза таридаг байна.

Ерээдүйдэ бүхы техникэ кукурузын элшэ хүсөөр хүдэлдэг болохо юм ха гэһэн ой ухаанда орошогүй бодол толгойдом түрөбэгүй. ВНР-эй зургаадахи табан жэлэй шухала зорилгонуудай нэгые, имагтал хүдөө ажахыда түлишэ ба элшэ хүсэ бодомжотой зүбөөр гаргашалха зорилгые шиидхэхэ талаар аха дүү орон ямар дүй дүршэлтэй гээшэб гэжэ һонирхоходомни, нефть болон кукуруза тухай дурдаһан байгаа.

— Республикын бүхы ажахынууд болон предприятинуудта түлишэ ба элшэ хүсэ хэрэглэхэ тодорхой нарин нормо тогтоогдоно, — гээд комбинадай директор Ласло Озвальд хэлээ. — Һүүлэй хорин жэлдэ гансал манай һалбарида жэл соо элшэ хүсэ хэрэглэлгэ гурба дахинһаа үлүүгээр ехэ болоһон байна. Тиимэһээ алмалтын нөөсэнүүдые бэдэрхэ тухай асуудал шангаар табигдана бшуу. Теэд энэ талаар нөөсэнүүдшье һаһала бии. Жэшээ болгон, кукурузые абаад үзэе. Манай Агардта, мүн Баболн, Домбровар, Балмазуйварош гэжэ нютагуудта оршодог хүдөө ажахын бусадшье предприятинуудта кукурузын эшые, мүн һолоомо түлижэ, фермэнүүдые дулаасуулдаг байна.

Австрида бүтээгдэһэн дулаа үгэдэг автомат түхеэрэлгэ комбинадта нёдондо жэл хабсаргагдаһан юм. Тэрэниие нэгэ хүн хүдэлгэдэг. Предприяти дээрэ боломоор бүхы юумые хэрэглэдэг. Виноградай плантацинууд дээрэһээ, жэмэстэ мododой саадуудһаа ургамалнуудай үлөөдэһэн суглуулагдажа түлигдэдэг. Али бүхы хог үлэгдэлнүүд хэрэглэгдэнэ. Дулаа үгэдэг түхеэрэлгэ жэл бүри мянган тонно нефть алмаха арга олгохо гэжэ дүй дүршэл харуулна.

ВНР-эй хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой промышленностиин министерствэдэ министрэй орлогшо Энош Элекитэй хөөрэлдэхэдэмнай, тэрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Венгриин машина бүтээлгын «Ланг» гэжэ завод дулаа үгэдэг иимэ түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилжэ эхилбэ. Австриинхида орходоо тэдэнь бүри хүсэтэй юм. Орон дотор тэрэниие ехээр хэрэглэдэг болонхой. Республикын хэдэн зуугаад ажахы үлэгдэлнүүдые хэрэглэжэ, түлишэ ба элшэ хүсэ алмахые түсэблэнэ».

Хүдөө ажахын ургамалнуудые хатаахын тула бага бэшэ түлишэ гаргашалха ушартай болодог. Тиин эндэшье дурадхамаар юумэн бии. Венгриин заводуудай нэгэндэ досоогоо агааргүй, бетоноор хушагдаһан шэнэ түхэлэй түхеэрэлгэ бүтээдэг болохо. Табан жэлэй һүүл тээшэ орон дотор 2 миллион тонно кукурузые урид шалан хатаангүйгөөр хадагалдаг болохые хараална. Мүнөө 800 тонно кукуруза иигэжэ хадагалагдана. Свёкло, тэжээлэй ногоое хадагалхадашье, шэнэ арга хэрэглэгдэхэ юм.

Гэбэшье бүхы тэжээлые хатаангүйгөөр хадагалжа болохогүй юм гэжэ намда тайлбарилба. Гахайнуудта, үнеэдтэ эдюулэгдэхэ тэжээлые хатаангүй байжа болохо, харин шубуудта эдюулэгдэхэ тэжээлые заабол хатааха хэрэгтэй. Тиимэһээ ургамалнуудай зарим хубинь силосдэгдэнэ бшуу.

Элшэ хүсэ алмаха үшөө нэгэ нөөсэ бии. Тэрэ кукурузада баһал хабаатай. Малда эдюулэгдэдэг, эртэ ба дундуур болзорто эдеэшэдэг кукурузые удаан хатааһанай хэрэггүй. Арбан жэлэй саада тээ орон дотор таригдадаг кукурузын 80 процентнь орой эдеэшэдэг сортын байһан юм. Мүнөө элшэ хүсэ алмадаг хоёр сорт гол түлэб тарижа ургуулагдана. Теэд эндэшье дутагдалнууд дайралдана. Жэшээнь, эртын кукурузын ургасань бага байдагшье һаа, нүгөө талаһаа тэрэ хүйтэндэ тэсэмгэй юм. Дундуур ба орой болзорто эдеэшэдэг энэ ургамал гушан процентһээ дээшэ бэшэ шиигтэй һаа, «муу» бэшэ гэжэ тоологдодог. Эгээл тааруу зохид арга бэдэрхэ хэрэгтэй. Тиин Венгриин мэргэжэлтэд тэдэниие бэдэрнэ, туршана. Зорилгоёо хараада абажа, ажахы бүхэн энэ асуудалые өөрынхеэрээ шиидхэдэг юм.

Венгриин эрдэмтэд биогазһаа элшэ хүсэ абаха тухай мүн лэ бодомжолно. Тоо, баримтануудай ёһоор, орон дотор гахайн 100 гаран фермэ ба эбэртэ бодо малай 30 фермэ бии. Тэдэнэй хэмжээн ба бии байгаа технологи наг шэбхэһээ биогаз үйлэдбэрилөөд, һүүлдэнь тэрээнһээ дулаанай элшэ хүсэ абаха арга олгоно. Нара, һалхинай элшэ хүсэн ажахынуудта тупа нэмэри хэжэ шадаха, тиимэһээ тэрэниие хэрэглэхэ хүдэлмэри хэгдэдэг.

Газар элдүүрилхэ шэнэ арганууд, тобшолон хэлэбэл, газар хахалангүйгөөр элдүүрилхэ арга, олон янзын хүдэлмэри бүтээдэг машина болон механизмуудые, ашаа тээдэг-зөөдэг бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэлгэ — эдэ бүгэдэ барандаа түлишэ ба элшэ хүсэ бүри ехээр алмаха арга олгоно.

Татьяна АВЕРЧЕНКО.

Будапешт—Москва.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Республикын мэдээжэ курорт — Карлова Вара курортдо 18 бальнеологическа санатори бии.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 600 жэлэй урда тээ байгуулагдаһан Карлова Варын юрэнхы шэнжэ.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

АСУУГТЫ—ХАРЮУСАНАБДИ

ЕВРОПЫН УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ УРЯА

ФРГ-гэй Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Берит Энгельман Мюнхендэ болоһон пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдалай түлөө, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые ургэдхэхэ түсэбүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэхэ тухай Европын оронуудай 150 элитэ мэдээжэ уран зохёолшодой гараа табиһан уряае соносхон уншаба. «Урмаа хухарангүй, эб найрамдал хамгаалхын түлөө бүри ехэ эршэ хүсэтэйгөөр тэмсэхыень дэлхэйн олониитые уряалнабди. Һүүлшын дайн болохо зэргэтэй дэлхэйн шэнэ дайнда Европын атомна байлдаанай гол гуламтын болохогүйнь тула хамтаараа тэмсэхэбди. Эб найрамдал сахин хамгаалгаһаа шухала юуншье байхагүй», —гэжэ уряае дотор хэлэгдэнэ.

Энэ шэнэ үүсхэл тухай АПН-эй корреспондент **Лев Безыменскиин асуудалнуудта Берит Энгельман** харюусаба.

— Европын оронуудай уран зохёолшодой үүсхэл яажа мүндэлһэн байгааб!

— Ядерна дай үүдхэхэ гэһэн харата муухай ябуулгануудта эсэргүүтээр Европын уран зохёолшодой һанал бодолые мэдүүлхэ гэһэн хүсэлэн манай Уран зохёолшодой холбоондо мүндэлөө һэн. Имагтал Германиин хоёр гүрэнэй бэшэ, харин Европын хүршэ оронуудай уран зохёолшодой энэ хандалгада гараа табяа һаань, һайн байгаа гэжэ түрүүлэгшэ һэн тула ГДР-эй Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Герман Кантда дурадхаа бэлэйб. Тиин бүхэли зундаа эршэмтэйгээр ажаллажа, үүсхэлээ бэелүүлжэ эхилээ һэмди.

—Уряагай гол удхые тобшохоноор тайлбарилжа шадаха гээшэ гүт!

— Яаха һэм, болоно бээ, угайдхадаа, текстнь тобшохон юм. Мүнөө айхабтар аюултай ушар тохёолдожо байна гэжэ бидэ хараада абаһан байнабди. «Хизаарлагдаһан» гэжэ нэрлэгдэдэг ядерна дай хэжэ болохо юм ха гэһэн гэмтэ муухай һанал бодолые хүн түрэлтэнэй ухаан бодолдо нэбтэрүүлхые оролдоно. Атомна буу зэбсэгээр хизаарлагдаһан дай хэдэггүй юм гэжэ харюусаха байнабди. Атомна дайн бүхы дэлхэйе үгы хэхэ. Эгээл тиимэһээ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые дары зогсоожо, правительствануудай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хураах тухай хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ эрилтэ табинабди.

—Нейтронно буу зэбсэг бүтээжэ эхилхэ гэһэн президент Рейганэй шиидхэбэридэ ямараар ханданабта!

— «Хизаарлагдаһан» дай үүдхэхэ гэһэн гэмтэ һанал бодол тухай хэлсэхэдээ, ядерна шэнэ ракетэнүүдэй, нейтронно бомбонуудай, далитa ракетэнүүдэй тэрэнэй саана далдалагдажа байһые ойлгонобди. Нейтронно буу зэбсэг бүтээжэ эхилхэ шиидхэбэриие эрид буруушаанабди.

— Хандалгада хэд гараа табяаб!

— Түрүүшээр ФРГ-гэй болон ГДР-эй уран зохёолшодто хандаа һэмди, удаань Англиин, Франциин, Голландиин, Италиин, Австриин, Скандинавиин оронуудай адли мэргэжэлтэй нүхэдтөө хандаһан байгаабди. Хандалгадамнай тэдэ халуунаар харюусаа. Уряа бэшэгэй толилогдохо үдэр болотор уран зохёолой элдэб шэглэлнүүдэй, политическэ ондо ондоо бодолтой 150 элитэ мэдээжэ уран зохёолшод тэрээндэ гараа табиһан байха юм.

— Хоёрдохи шатань юун гээшэб!

— Мүнөө бидэ Европын бүхы оронуудта гар табилгые суглуулха хүдэлмэреэ эмхидхэхэбди. Манай пресс-конференциин үнгэргэгдэмсээр, хэдэн арбаад бэшэг болон телеграммэ ababабди. Жэшээнь, мүнөөдэр Финляндиһаа табан телеграмма, мүн Грециин, Португалиин уран зохёолшодһоо бэшэгүүдые абаһан байнабди. Англиин Пен-клубһаа, Англиин уран зохёолшодой эмхиһээ мэдээсэлнүүд абтаа. Эдэ хоёр эмхи уряаемнай дэмжэнэ. Гар табилгын хоёрдохи шатые сентябрьда түгэсхэхые хараалнабди.

— Удаань!

— Хөөрэлдөөнүүдые хэхыень уряалһан гүрэнүүдэй —Советскэ Союзай ба США-гай уран зохёолшодто хандаха түсэбтэйбди. Манай һанал бодолые дэмжэхэ байха гэжэ найданабди.

...ЁЛОЙ ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

...АНА. Кубын прави-...о Хосе Мартиин ...этэ уласхоорондын ...ш болгобо. Ис-... болон литерату-..., наукын та-... тэрэшэлэн арадуу-...алаа нэгэдэхэ хэ-...йхамшаг хубитаяа ...анай түлөө тэрэ ...охо юм. Латиин ...ын ба Карибска ... оршондохи гүрэ-... соёлой ажал ...шадай уулзалга-...абаадагшадта Уруг-...эдээжэ уран зо-... М. Бенедетти ... тухай мэдээсээ. ... ютаг оронуу-... дааһан байдалые ...аха гэһэн уряа до-... уулзалга үнгэрбэ. ... аралай эрдэм, соёлой түлөөлэгшэдэй эдэбхитэй хабаадалсатайгаар, шангууд олгогдохо юм.

ПРАГА. Искусствын һайндэрнүүдэй нэгэн — «Соёлой зун» гэһэн фестиваль Чехословакида боложо түгэсэбэ. Зунай театрнуудта, урдын хэрэмүүдэй дэргэдэ, хото, тосхоной үйлсэнүүдтэ тэрэ үнгэргэгдөө.

Чехословакиин ба гадаадын оронуудай түрүү үзэл бариматалдаг киноискусствын харалгаар фестиваль нээгдээ һэн.

Удаа тээнь Чехиин ба Словакиин хилэ дээрэ оршодог Стражница хотодо арадай аман зохёолнуудай уласхоорондын харалга болоо һэн. Арадай хүгжэмэй ба хатарай олон тоото коллективүүд хэдэн арбаад мянган харагшадай урда мэргэжэл шадабаряа харуулба.

Эндэхи зондо ехэтэ һайшаагдадаг валторно гэжэ инструментын Чехидэ бии болоһоор 300 жэлэй ойдо зорюулагдажа үнгэргэгдэһэн валтористнуудай конкурс ба эртэ урдын хүгжэмэй «Мүнгэн нажар» гэһэн фестиваль олоной анхарал татаа.

А. Дворжагой, Л. Яначегай, Ф. Шопенэй дурасхаалда зорюулагдаһан хүгжэмэй һайндэрнүүд ороной курортын хотонуудта болоһон, тэдээндэ хариин гүрэнүүдэй гүйсэдхэгшэд хабаадалсаһан байна. ЧССР-эй театрай коллективүүд ороной олон областьнуудта зүжэгүүдые харуулаа.

СОФИ. Славян ба болгар хэлэ шудалдаг мэргэжэлтэдэй уласхоорондын 19-дэхи семинар эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Элдэб оронуудһаа, тэрэ тоодо Советскэ Союзһаа тэдэ ерэһэн байна. Болгар хэлэ ба болгар соёл культурые шэнжэлдэг мэргэжэлтэдые бэлдэлгые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээ.

БЕРН. Элитэ ехэ француз уран зураашан П. Пикассогой түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ Базелиин искусствын музейдэ нээгдэнхэй. 1964—1972 онуудта бүтээгдэһэн 150 гаран зураг эндэ табигданхай.

МЕХИКЭ. Хани барисаанай болон соёлой харилсаа холбооной талаар «Мексикэ—СССР» гэһэн институдта «Эб найрамдалай ба социализмын түлөө» урла доро уран һайханай болон баримтата совет фильмүүдые харуулжа эхилбэ. Эхэ ороноо, газар дээрэ амгалан тайбан байдал аршалан хамгаалхын, социализмын ба коммунизмын үзэл сурталай илан мандахын түлөө совет арадай ябуулдаг баатар габьяата тэмсэл фильмүүд дотор харуулагдана.

ЭЛДЭБ ЭСЫН ҺОНИН

ГУРИНХАЛЖА ҮХЭХЭГҮЙН ТУЛА

«150 мянган доллароор нюдэеэ худалданаб». «Эгээл ехэ мүнгэ үгэһэн хүндэ бөөрэеэ худалдахаб» — иимэ соносхолнууд Бразилиин ехэ ехэ газетэнүүдэй хуудаһануудта шэнэ автомобильнууд болон аяншалганууд тухай мэдээсэлнүүдтэй зэргэлүүлээд ходо ходо толилогдодог болонхой. Үгытэй ядуу зон лэ иимэ соносхол үгөө аа даа. Тиин иимэ зон улам олошоржо байнхай: орон дотор хүдэлмэригүйшүүлэй тоо найма түхай процент болоо, харин мүнгэнэй үнэ сэнгэй бууралга жэл соо 110 процентдэ хүрөө.

«Жорнел ду Бразил» газетэ иимэрхүү соносхолнуудай авторнуудһаа хэдэн богони интервью абаһан байна. «Үрэ хүүгэдээ эрдэм номдо һургахын тулада бөөрэеэ 30 мянган доллароор худалдахые шиидэһэн байнаб», —гээд түймэр унтараадаг ажалтай наһажаал хүн хэлэбэ. «Үри шэрэһээ гараха аргагүй болоходоо, иимэ алхам хэхэ баатай болообди, — гэжэ швейцар, һүниин харуулшан ба гэрэй эзэн эхэнэр журналистнуудта харюусаба.

ДЭЛХЭЙЕ ЯБАГААР ТОЙРОХОНЬ

Калькуттада ажаһуудаг 25 наһатай Свапан Кумар Чаттерджи ябагаар дэлхэйе тойрохые шиидээд, зургаан жэлэй саада тээ гэрһээ гараһан юм. Тэрэ дэлхэйн 57 орон соогуур ябажа, 19 мянган миль гаталба. Энэ үедэ тэрэ 22 паар ботинка һалгаагаа. Мүнөө аяншалагша США-да хүрөөд байна, саашаа Урда Америкэ ошохо. Үшөө хоёр шахуу жэл болоод, түрэл Энэдхэг ороноо бусажа ерэхэнь.

Радио болон теле дамжуулгада нэгэнтэ бэшэ хабаадажа, Свапан Чаттерджи энэ юрэ бусын аяншалга тухайдаа хөөрэһэн байха. Энэ аяншалгын үедэ элдэб олон юумэ үзэгдөө, бэрхэшээлнүүдшье ушарагдаа. Жэшээнь, Заиртахи нэгэ тосхоной хүн зон тэрээндэ юундэшьеб ехээр дурагүйлхэжэ, барижа хааһан байгаа. Хэрбээ Свапанай үбшэлһэн хүбүүе эмшэлжэ эдэгээгээгүй һаань, энээнэй юугээр дүүрэхэнь мэдэгдээгүй һэн. Тиихэдэнь лэ караһан тээшээ ябахыень тэрээндэ зүбшөөгөө һэн ха. Сүл губи газарта ундаа хүрэжэ, үлдэжэ зобохые үзээ.

«Хэдэн арбаад ороной эгээлэй хүнүүдтэй уулзажа, танилсааб. Тэдэнэр бэрандаа эбтэй байхые хүсэдэг, олон юумээр һонирходог, хүхюун зантай хүнүүд байна, — гэжэ аяншалагша журналистнуудта хэлэһэн байна.

ҺЭРГЫЛЭГТЫ — ХАНДАГАЙНУУД!

Швецидэхи харгын гэнэ усалнуудай олонхинь ойн ан гүрөөлэй, илангаяа хандагайнуудай гэмээр болодог байха юм. Һүүлэй арбан жэлдэ автомобилиин харгынуудта, түмэр зам дээрэ ан гүрөөлтэй мүргэлдэхэ ушар зургаа дахин олошорһон байна. Орон дотор болодог харгын гэнэ усалай гурбанай нэгэ хубиһаа үлүүниинь, харин зарим провинцинуудта 60—65 процент хүрэтэр хандагайнуудай, гүрөөһэнүүдэй болон бусад ан амитадай гэмээр тохёолдоһон байха юм. Жэл бүри тэдээнһээ боложо, 10—15 хүн хосордог, 600 шахуу хүн хүндөөр гэмэлтэдэг байна. Харгые зүбшуулан хашаа барьядшье, гүнзэгы нүхэнүүдые малтаадшье хандагайнуудта зорюулжа, тусхай светофорнуудые тодхоодшье үзөө, зүгөөр мүртэй үрэ дүн туйлагданагүй.

ПЛАСТМАССААР ХАДА БАРИНА

Шиг нойтоной, тэрэ тоодо сапа бороогой дутагдал хадаа манай түби дэлхэйн сүл губита нютагуудта хүдөө ажахые хүгжөөхэ замда гол һаад түбэг татадаг байна.

Японой «Тоё когё» корпораци энэ асуудалые шиидхэхын тула хадануудые тогтоохые дурадхаба. Ушарынь гэбэл, сүл губи газар ехэнхи ушарта далайн эрьеһээ эхилдэг шуу. Харин бороогой үүлэнэй гарахада, шухала үүргэ дүүргэдэг хада губээнүүд эрье шадар байдаггүй бшуу.

Корпорациин мэргэжэлтэдэй дурадхаһанай ёһоор, фиберглясс гэжэ синтетическэ материалаар найдамтай бүхэ армаг тодхсод, тефлон гэжэ материалаар тэрэниие хушаха хэрэгтэй. Тэрэ 10 километр утатай, 1,2 километр үргэн, 600 метр үндэр байха ёһотой. Туршалгын модель муу бэшэ дүнгүүдые харуулһан байна. «Тоё когё» корпорациин хүтэлбэрилэгшэд иимэ бодото хэмжүүртэй хадые Саудовска Аравида барихые дурадхана. Сэбэр уһаар ходо дуталдадаг энэ гүрэн мүнгэнэй талааршье арга боломжотой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет мэргэжэлтэ В. Ф. Николаев предприятиин цехүүдэй нэгэндэ энэдхэг ханинарайнгаа дунда байна.

ТАСС-ай фотохронико.

АЮУЛТАЙ ХОЛБООН

...АРИЖДА ХЭБЛЭГДЭДЭГ «АФРИК—АЗИ» ЖУР...ДА ТЕОДОР ЭЛИШЭЙ ТОЛИЛУУЛҺАН СТАТЬЯЕ ... ҺОНИНОЙ ХЭБЛЭЛЭЙ АГЕНТСТВО УНШАГ...ДТА ДУРАДХАНА. СТАТЬЯ ХАҺАЛТАТАЙГААР ...ЛОГДОБО.

...АПИТАЛИС ОРОНУУДТАЙ ЮАР-ай тогтооһон ху...лдаа наймаанай бүхы хэмжээндэ экономическа ба ... асуудалнуудаар Израильтай хэдэг харилсаа...торитой һуури эзэлнэ.

...раха маягта, энэнь гайхалтай шэнгеэр үзэгдэнэ. ...рынь гэхэдэ, ЮАР-ай зонхилхы националис партиин ...льда зүрюу харша ябуулгануудые үүдхэдэг байһан ... гэршэлпэн үсөөн бэшэ жэшээ мэдээжэ. Дэлхэйн ... дайнай үедэ тэрэнэй олохон удамаршад нацис ...ниие эдэбхитэйгээр дэмжэдэг байһан юм гээд һа... хэрэгтэй.

... байдал үндэһөөрөө хубилаа. Мүнөө үеын гутам... муухай эдэ үзэгдэлнүүд — апартеид болон сионизм ... хоорондоо олохон асуудалнуудаар үгээ ойлголсон... Ливанай газар дайдада Израилиин дээрмэшэ сэрэ... доотолгонууд Анголо болон Мозамбигта ЮАР-ай ... үүдхэгдэдэг эзэрхэг түримхэй ябуулгануудһаа ...эшье шалгарнагүй. Израилиин инструкторнууд ...онда Урда Африкын солдадууд болон хүлһэншэдые ...даг юм гэжэ мэнэ һаяхан мэдээжэ болоошье һаань. ...иль болон ЮАР-ай хоорондохи сэрэгэй холбоон ... ондо араб-израилиин дайнай үеһөө тогтоогдонхой. ...з ЮАР-тахи еврей угсаатад-баяшуул һайн дурата... Израиль эльгээхэ, сионистнуудта финансын туһа... үзүүлхэ үүсхэл гарһаа һэмнай.

...раильда буу зэбсэг худалдахые генерал де Голлиин ... оной июнь һарада хорихотойнь сасуу, ЮАР-ай бо... Израилиин хоорондо сэрэгэй нягта холбоо барисаан ...олдоһон юм. Эгээл энэ үедэ ЮАР задалагдаһан ...шүэ үйлэдбэриин буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо «Ми...» түхэлэй самоледуудые, эдээндэ табигдаха һомо хэ...нүүдые Израильда худалдажа эхилээ һэн. Англиин сэрэгэй тагнуулай албанай хүдэлмэрилэгшэ Роберт Мосс һониин мэдээлгэ һаяхан хэбэ. «Чернот» түхэлэй танкын хуяг дуулга хэхын тула ЮАР айхабтар бүхэ булад Израильда худалдаха хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэһэн байна гэжэ тэрэ Лондоной «Эйт дейз» журналда толилуулһан статья соогоо бэшэбэ. Орондонь израилиинхид «Центурион» ба «Панхард» түхэлэй танкнуудай тусхай хуягаар ЮАР-ые хангаһан байгаа. Генри Киссинджерэй заабаряар израилиинхид Анголодо эсэргүүгээр ЮАР-ай үүдхэһэн эзэрхэг түримхэй ябуулгын үедэ буу зэбсэгээр, тагнуулай баримта мэдээнүүдээр ЮАР-ые хангаһан, мэргэжэлтэдые эльгээһэн байха юм. Гэбэшье НАТО-гай зүгһөө нюусаар һайшаагдаһан ядерна буу зэбсэгтэй болохо талаар ЮАР-ай болон Израилиин хоорондохи харилсаан Африкада, араб оронуудта илангаяа ехэ аюул тохёолдуулна.

Нёдондо жэл дэлхэйн бүмбэрсэгэй урда хубида американ хэмэл ододой барижа абаһан хоёр тэнэрэлгэ Израиль болон ЮАР-ай хамтааран хэһэн ядерна туршалганууд байгаа гэжэ олонхи адаглагшад сэгнэнэ. Шанаржуулагдаһан ураанайнь оронд Израиль ядерна технологи ЮАР-та эльгээнэ бшуу.

Израилиин шэнэ бомбардировщигые бүтээлгэдэ мүнгэ һомолхые Урда-Африкын Республикын зүбшөөлөө үгэхыень туйлахые министр ехэтэ оролдоһон байгаа.

Һүүлэй үедэ хоёр ороной хоорондохи экономическа ба политическэ холбоон бүри ехээр хүгжөөгдэнэ. Байгша оной апрель һарада ЮАР-ай газар эзэмдэжэ байдаг бүлэг хүнүүд, Бофутатсванай бандустанай делегаци Израильда ерэһэн байгаа. Хоёр тала хэдэн хэлсээндэ гараа табиба. Израилиин ба ЮАР-ай финансын министрнүүдэй уулзаһанай һүүлээр эдэ холбоон улам хүгжэһэн байха юм. Тиихэдэ Израильда ашатай туһатай гурбан хэлсээндэ: Израильда элдэб барилгануудые хэхын тула Урда Африкын зүгһөө 45 миллион доллар һомолхо тухай, ЮАР-та мүнгэнэй ябуулгануудые хэлгэдэ Израилиин акционерна бүлгэмүүдтэ хүнгэлэлтэнүүдые үгэхэ тухай, гурбан жэлэй турша соо Урда Африкын эд бараа болон түүхэй эдүүдые худалдахын тула 200 миллион доллароой урьһаламжа үгэхэ тухай хэлсээнүүдтэ гар табигдаа һэн.

1979 — 1980 онуудта Израиль текстильнэ ба ашагта малтамал шанаржуулгын промышленностиин продукциие ЮАР-та худалдаад, 150 миллион доллароой үнэ сэнтэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые тэндэһээ абаһан байгаа.

ХҮН БА БАЙГААЛИ

«ШАРГАЯА ЗУНДАА БЭЛДЭ...»

Намарай эхин һарын үеэр үрэ жэмэстэ модоной залаа набша саашадаа ургалтаяа зогсоожо, үндэһэниинь лэ газарай шэмэ шүүһые бэедээ тогтоодог гээшэ. Үндэһэндэнь нөөсэлэгдэжэ байһан шэмэ шүүһэн ерэхэ хабараар набша, намаадань хүрэжэ, ногоон ургамалые һэргээдэг шуу. Мүнөө үрэ жэмэстэ һөөгүүдэй эшэнүүдтэ ерээдүйн ургасын гүлгэнүүд, сэсэгүүд монсойн бүрилдэжэ байнхай.

«Үбэлдөө тэргээ бэлдэ, зундаа шаргаяа бэлдэ» гэдэгтэл хүйтэнэй сагай буужа ёрэхын урда станцида нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Нэн түрүүн модо, һөөгүүдэй ургаса хуряагдаһан байха болоно. Газарай хүрьһэн шиигтүүлэгдэжэ, үндэһэнэй ургалтада тааруу зохид эрхэ байдал хангагдадаг. Гэбэшье сентябриин наруули дулаан үдэрнүүдтэ үлүүсэ ехээр уһалаа һаа, үхэр нюдэнэй гүлгэн задаржа магад. Тиин хүйтэнэй болоходо бэлэхэнээр хүлдэшэхэнь ойлгосотой.

Модо, һөөгүүд сагай уларилай таагүй байдалһаа гэмтэдэг. Жэшээлхэдэ, яблониин эшэ хабарай үеэр наранай хурса элшэһээ шатан дүрэдэг юм. Тиин заримдаа нэгэ-хоёр гэшүүһэн, заримдаа бүхэли модод түргэн сорходоо болохо бшуу. Иимэ аюултай үзэгдэлые уридшалан һэргылхын тула намартаа модоной эшэ, томо томо гэшүүһэдые шабартай холигдоһон избёосхоор будаха шухала, 10 литр уһанда 2 килограмм избёосхо, 2 килограмм шабар нэмэгдэжэ хүдхагдаха ёһотой. Хабарай дунда һарын эхеэр модоной эшэнүүдые эгээл иимэ холисоор дахинаа будаха хэрэгтэй.

Шиг нойтоной барюубшатай байхын тула октябрь һарын эхеэр ургамал уһалагдаха зэргэтэй. Энээнһээ уламжалан үрэ жэмэсэй ургасань дээшэлдэг, үбэлэй үедэ модод хатадаггүй, хүлдэдэггүй. Тусхай дүримэй ёһоор модоной эшые тойруулан, дүрбэлжэн метр газарта 10 хүнэг уһан эдюулэгдэдэг гээшэ.

Хорхой шумуулнуудые уридшалан хюдаха зорилготойгоор газарта унаһан набша намаа, хатанхай мүшэр суглуулагдажа галдагдадаг. Саалуудай газарай хүрьһэн хахалагдадаг.

Ургамалай үбэлые ямаршьегүй дабажа гарахын тула модо, һөөгүүдэй узуураар үтэгжүүлгын зүйлнүүд оруулагдадаг. Жэшээлбэл, 4 жэлэй туршада ургажа байһан яблонида 180 — 200 грамм юрын, үгышье һаа хоёрол-жон хэмжүүртэй 100 грамм суперфосфат ба 60 грамм хлористо кали хүрэхэ юм.

Үхэр нюдэнэй, вишниин, крыжовнигой үтэлһэн гү, али үсөөн үрэ үгэдэг гэшүүһэд таһалагдажа, эшэһээ ходологдон хаягдадаг.

Байгал шадарай шэрүүн уларилда зарим үрэ жэмэстэ мододой хойноһоо онсо харууһан хэрэгтэй. Иимэ ургамалнуудые үбэлдөө шоройгоор хушаха шухала. Дулаанда дуратай үнжэгэн малина, вишни, томонууд үрэтэй яблони, гүлзөөргэнэ, хара жэмэстэй рябина гэхэ мэтэ хушалтагүйгөөр хүйтэниие дабаха аргагүй юм. Түрүүшын хүйтэнэй наярхатай сасуу, октябрь һарын түрүүшын гү, али хоёрдохи арбан хоногто энэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой.

Саад ургуулха хүсэлтэйшүүл жэл бүри октябриин 2-һоо октябриин 10 болотороxи болзорто манай станциһаа һөөгүүдые худалдан абаха аргатай. Мүн Сэлэнгын питомнигто, Тохой тосхондо сентябриин 25-һаа үрэ жэмэстэ һөөгүүд хүн зондо наймаалагдадаг байха юм. Үхэр нюдэнэй һөөгүүдые худалдан абахатайгаа сасуу саадтаа тарижа болохо, бэшыень багахан яама соо хээд, дээрэһээнь уһа юулэдэг.

И. НОВОСЕЛОВА,
Буряадай үрэ-жэмэстэ станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

Хэтын түүхые халагалһан
Хабсагайн шулуун эгсэ лэ,
Холын холо руу нэмжыһэн
Халюун талам һайхан лэ!
Аажам наруули үдэрэй
Агаарынь тунгалаг,
нааршаамаар,
Аргаахан ерэһэн намарай
Алхамынь аалихан,
таашаамаар.
Улаан, шара үнгэһөө
Ужам нютагни һаруулхан,
Утын намарай хүгжэмһөө
Уярпан сэдьхэлни дэрүүхэн.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭТЮД

ХОНХОНУУДАЙ «ЖЭНГИРХЫЕ» ДУУЛАА ҺЭМ...

Нямняа сэсэгэй хөөбэриие үлеэжэ, «таабай» гү, али «төөдэй» гү гэжэ элирүүлжэ ябадаг хаһа жэгтэй һонин бэлэйл. «Таабай» болошоходонь, үнэн зүрхэнһөө голхордогоо һанаад, энеэдэһэ хүрэмөөр. Агаар һороод лэ, шадал соогоо гурба үлеэхэдээл «эрэ», «эмыень» илгаруулхаш, «төөдэйл» һаань. баясажал мэдэхэш даа. Хүгшэн эжыдээ дуратай хадаа «эхэнэр» нямняануудта мээхэй һэн аабзаб.

Үгышье һаа, «хүхын гутал» сэсэгые хүхы шубуунай хүлдэ үмдэхүүлжэ, хэмжээд үзөө һаа, ямар юм ааб гэжэ һанаашардаг, магад анхан сагта нээрээшье шубуунай хүлдэ таарама зөөри байгаа юм аабы гэжэ гэнэн ухаандаа һэжэглээд абадаг һэм. Тэрэд хүхы шубуун намшуу хүндэ баригдахагүйл даа, тэрэ ангуушан Гомбо үбгэжөөлдэ хэлэжэ гүйгаал һаа, болохотой гээшэ гү гээд һанадаг, зүгөөр зүрхэлдэггүй, дан лэ һаа тэнэг бодолдо абтанаб гэжэ өөрыгөө уданшьегүй шүүмжэлдэг бэлэйб.

Ягаалиг сагаан үнгэтэй аад, жэжэхэн монсуудайнуудһаа бүридэһэн толгойтой, уян зөөлэн аад, хухардаггүй эшэгэй сэсэгүүдээр хани басагадтаяа суг титим малгай гүрэдэг һэмди. Бидэ багашуулые суранзан мэтээр бэедээ татадаг эдэ сэсэгүүд баруун хадыемнай сагаан таша болгон хушадаг һэн. Обоо хүбөө нэгжэхы сэсэгүүдые (манай нютагта тиигэжэ нэрлэгдэдэг) хормойдоо суглуулаад, нэгэ газарта һуужа. уран шадабаряа элирхэйлдэг бэлэйбди. Хаанай хатан мэтэ гоё гоо болоһон мэтэ мэдэрэлдэ абтан, эдэ титим малгайнуудаа нэхэжэ дүүргэхэдэ, хэмнай эгээл һайхан гээшэб гэжэ тодорхойлдог һэмди.

Нугын хонхор соо хорон ургаһан хонхо сэсэгүүдые жэнгирүүлхэ һэдэлгэ гаргадаг һэмди. Тэрэд яагаад жэнгирхэб даа, дуугайхан лэ һэбшээ һалхинда найгалзан, «жэнгирээшье һаамни, болохотойл һэн» гэһэншүүгээр толгойгоо гунхалзуулха. Ай, хөөрхэй, энэмни намайе ойлгожо байнал гэжэ һанахадаа, хэды хүхидэг бэлэйбиб! Дүмүүхэнээр эльбээд тааладаг, юрэ элдэбээл гарадаг һэн аабзаб. Нэгэтэ үдэрөө дүүрэн наадажа эсээд, унтажа байхадам, дуратай сэсэгүүдни зүүдэндэм ерээ һэн. Нэгэл дахин. Үнгэтэ тэрэ зүүдэн соомни хонхонууд шэнгэн зөөлэхэнөөр хонгиржо. доро дохин амаршалжа байгаа һэн. һэреэд одоол гайхажа. шэдитэ үльгэрөө үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэй байгаа бэлэйб. Гэбэшье мүнөөшье болотор бага наһанаймни онтохон дахинаа айлшалан ерээдүй, дабтагдаадүйл!

Ажабайдалай жама ёһо тиимэл ха юм даа—нямняа сэсэгэй хөөбэри мэтэ үльгэр онтохон хэзээ нэгэтэ бусалтагүйгөөр арилдаг ха.

Г. БАЗАРЖАПОВА.

УЛААН СЭСЭГҮҮД—ИЛАГШАД

СОЧИ Залуушуулай дуунай уласхоорондын долоодохи фестиваль эндэ түгэсэбэ. Залуу наһанай энэ һайндэр хүгжэмтэ харалгада хабаадагшадай концертээр дүүрээ.

—Ажалдашье, тэмсэлдэшье туһалдаг. залуу хүнүүдтэ һанаа сэдьхэлээ, үзэл бодолоо бүри хүсэдөөр элишэлэн харуулха арга олгодог дуугаар түби дэлхэйн хүбүүд, басагад улам ехээр һонирхоно гэжэ «Улаан гвоздика» гэһэн заншалта фестиваль үнэншэмөөр гэршэлбэ,—гээд конкурсын жюриин түрүүлэгшэ, композитор А. Пахмутова ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тэмдэглээ.—Заншалта харалгын онсо шэнжэнь гэбэл, дэлхэйн залуушуул өөһэд түхайгаа, өөһэдынгөө орон тухай, мүнөө үеын шухала асуудалнуудта ямараар хандадаг байһан тухайгаа аялга дуугаараа харуулха аргатай юм.

Бүхы жэлнүүдтэ энэ харалгада түрүүшынхеэ иимэ олон түлөөлэгшэд хабаадаба. (30 шахуу ороной түлөөлэгшэд суглараһан байна) Олон бэлигтэй дуушадые элирүүлһэн урдахи конкурснуудай амжалта эндэ ехэ үүргэ дүүргээ,— А. Пахмутова хэлэнэ. Фестивальдэниие шэнэ дуушадтай танил[ша]һая Днепропетровскдо болоһон [...] бүхэсоюзна конкурсдо илаһан сове[тэй] шэд уласхоорондын харалгада ам[жал]тайгаар хабаадаа. Энэнь бүхэсоюз[на] курснуудай ашатай туһатай ба[йһые] үнэншэмэ баримта болоно.

Жюриин шиидхэбэриин ёһоор, го[...] олгогдоогүй. Совет дуушад Тамара [...]цители болон Аргентинын түлөө[лэгшэ] Карлос Фернандо Порсель де Пе[...] нэгэдэхи шангай лауреадууд боло[бо].

Совет дуушад Эрна Юзбашян б[а ...]га Пирагс, Буа Нгын Сафувонг [...] гэгшэдтэ гурбан хоёрдохи шанг[ууд] тогдобо. Дүрбэн гүйсэдхэгшэ: [...] Минь Дык (Вьетнам), Жером Б[...] (Конго), Ксиомара Лаугарт ([...] Бернд Кюллер (ФРГ) гурбадахи ш[ангн]даар тэмдэглэгдээ. Фестивальда х[абаадаһ]һан юһэн хүн дипломуудаар шагнаг[даа].

(ТАС[С])

ХУРШЭНЭРЭЙ hонин

АНГАР-ДУНАЙ

БРАТСК. Эндэхи алюминиин заводто һонирхолтой үйлэ хэрэг болобо: аяар холын Югославиин Бирач гэжэ городһоо миллиондохи тонно глинозем шэрэһэн түмэр замай состав хүрэжэ ерээ бшуу. «Миллион тонно: Бирач—Братск» гэжэ аржытар бэшээтэй цистерныг түмэр замай платформо дээрэ ерэжэ зогсоходонь, металлургнууд митинг эхилбэ.

— «Далита» металл үйлэдбэрилхын түлөө энэ үнэтэ түүхэй эд аяар Югославиһаа хэдэн жэл соо абажа байнабди, — гэжэ Братскын алюминиин заводой ахамад инженер Н. С. Матвеев хэлэбэ. Орондонь аха дүү социалис орон руу Ангарай эрьеһээ алюмини шудхалаанууд эльгээгдэнэ.

Ангар Дунай хоёрой хоорондо хэдэн мянган километр зайтайшье һаань, энэнь ажалай харилсаанда һаад болоногүй. Дэлхэй дээрэхи эгээл томо гидроэлектростанцинуудай нэгэн— Братска ГЭС-тэ Югославиин Джердап («Түмэр үүдэнүүд») гэжэ гидростанциин бүлэг барилгашад, энергетигүүд үйлэдбэриин практика гарадаг юм. Братскын ой модоной промышленна комплекс Югославиин захилаар хэдэн жэлэй туршада целлюлозо эльгээнэ.

ЕҺОТОЙ ҺАЙН БЭЛЭГ

УСОЛЬЕ-СИБИРСКОЕ. Эндэ үшөө нэгэ дунда 17-дохи һургуули үүдэнүүдээ үргэнөөр сэлибэ.

1176 һууритай энэ һургуули өөрын столово, спортын болон актова залнуудтай. Хотын Привокзальный гэжэ шэнэ райондо ажаһуугшадай үхибүүд һуралсалай шэнэ жэлдэ ёһотой һайн бэлэг абаба.

САГ ҮЕЫН ЕЛКО

АНГАРСК. Часуудые заһадаг ба суглуулдаг мастер П. В. Курдюков эсэшэ сусашагүй хүн юм. Городой музейн стендүүдые шэнэлхэдээ, тэрэ олон юумэ ухаалан зохёодог заншалтай. Техническэ хэрэгсэлэй часуудай стенд шэнэ зүйлнүүдээр баяжаба.

П. В. Курдюков «Елко» гэжэ нэрлэгдэһэн юрэ бусын экспонат музейдэ табяа. Германи, Франци, Швейцариин мүнөөнэй болон үнгэрһэн зуун жэлэй мастернуудай хэһэн хармаанай часууд тэрэ «елкыень» шэмэглэнэ.

— Аргагүй һайханаар бүтээгдэһэн часай табюур намда бэлэглэһэн юм. Урдандаа тэрэн дээрэ шубуун дэн байһан янзатай. Харин би тэрэниие Сибириин елкын һуури шэнги болгоод, шэнэ жэлэй галхануудай тэрэнэй һалаа бүхэндэ ялар-һандал адли часуудые һэн байнаб, — гэжэ П. [Кур]дюков хөөрэнэ.

Часай музей олондо [...] шаагдана. Тэрэниие зо[...] хүнэй хурса бодол, эс[...] сашагүй оролдолгонь [...]дые гайхуулна.

ДАЛАЙ ДЭЭРЭХИ... ХҮ[...]

БРАТСК. Энэ городо[й ...]риин табигдаһанһаа хо[...] жэлэй ойдо зорюулагдаһ[ан ...] шөө Братска далей дээр[э ...] хоогдобо. 350 жэлэй са[...] —1631 оной зун атаман [Макарий Ба]сим Перфильев түрүүт[эй ...] хасагууд Ангар мүрэнэй [...]едэ анха түрүүн түбхин[...]хэ. Энэ үйлэ хэрэгээр [...] хотын түүхэ эхилһэн бай[...].

Тамардаг хүшөөгэй [...] митинг болоо. Үнгэрһэн [...]гай мүнхэ дурасхаалые [...] теплоходууд хүүгайлалд[...]кетэнүүдэй дүлэтэ угал[...] Сибириин сэнхир огторго[й]тэ зураа. Дайнһаа б[...] нүхэдэй дурасхаалда [...] уһа руу хаягдаа. Ветера[нууд ...] гарта ягаан гвоздикануу[д ...]хаа.

КОСЫГИНАЙ НЭРЭМ[ЖЭТЭ] ГУДАМЖА

КИРЕНСК. Хорёод о[н ...] эндэ хүдэлһэн Алексей [Ни]лаевич Косыгинай нэрэ [...] нэгэ гудамжада олго[гдоо]. Энээндэ зорюулагдаһан [...] ёһолол болложо, мемори[аальна] самбар нээгдээ.

(«ВОСТОЧНО - СИБИР[СКАЯ] ПРАВДА» ГАЗЕТЭ[һЭЭ])

ГАИ-гай экран

Сентябрь һарын үнгэрөөд байһан гурбадахи долоон хоногой туршада ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан зуутаад хүниие харгы дээрэ бариба. Һогтуугаар машина жолоодохо дуратайшуул соо Һюо ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд Н. Сластин, В. Дуванов, Е. Козлов, оньһожоруулагдамал нүүдэл 20-дохи колонныһ ахамад механик Г. Костромин, СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай инженер А. Заяханов, авиазаводой барилга-хабсаралгын управлениин мастер Ш. Галиулин, бусадые нэрлэлтэй ха. Эдэнэрэй материал ГАИ-гай захиргаанай комиссиин үзэмжэдэ эльгээгдэнхэй.

Үнгэрөөд байһан долоон хоногой туршада харгын-транспортна хорин усалһаа уламжалан, гурбан хүн наһа бараһан, 27-иинь гэмтэһэн байна. Тэдэнэй дундаһаа юһэн үхибүүн гэмтээ. Тиихэдэ һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан табан хүн аварида ороһон байба. Харгын-транспортна гэнэ усал хэгшэд ябаган юһэн хүниие дайраһан, найман жолоошод машинануудаа мүргэлдүүлһэн байна.

Харгы дээрэ ехэ авари хэгшэдэй дундаһаа Турунтаевай лесхозой хүдэлмэрилэгшэ Родионовые нэрлэлтэй. Тэрэ һогтуугаар тосхонойнгоо үйлсөөр гүйлгэхэдөө, бүлэг хүнүүдые дайруулаа. Эндэ дүрбэн хүн, тэрэ тоодо һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүн гэмтэлсээ. Улаан-Үдын хоёрдохи автотранспортна предприятиин автобусой жолоошон К. Константинов Хяагтын трагтын 37-дохи километртэ харгын захада байһан ашаанай машина мүргэжэрхёо. Эндэ автобусой жолоошон, хэдэн пассажир гэмтэһэн байна.

Судна-бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн Сидоров Улаан-Үдын районой Колобки тосхон шадар зургаан наһатай басага дайрууба. Тиихэдэ тэрэ үхибүүндэ түргэн туһаламжа зүүлхэ нангин уялгаяа дүүргэнгүй тэрьелшоо ха юм. Нэгэндээ нэтэрһэн энэ этэгээд холошье ошонгүй баригдаһан байна.

Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай захиргаанай комиссиин шиидхэбэриин ёһоор 59 хүн машина жолоодохо эрхэһээ хаһагдаа.

Н. СЕМЕНОВ,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ

НАМАРАЙ ОЧКО ҮНЭТЭЙ

ФУТБОЛ

«А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай зоныг футболистнуудай дунда ээлжээтэ — хорин дүрбэдэхи, хорин табадахи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Эдэ уулзалгануудай дүн согсолжо үзэхэдэ, талмайн эзэдтэ айлшаар ошоһон дүрбэхэн лэ командын футболистнууд илажа гараһан гү, али тэнсэһэн байба. Жэшээнь, нааданай хоёрдохи хахадһаа мүрысөөнэй таблица толгойлжо эхилһэн Барнаулай «Динамо» команда Рубцовскын «Торпедо» айлшалхадаа, талмайн эзэдые 3 : 1 тоотойгоор илажа, мүрысөөнэй таблицада байдалаа улам һайжаруулжа шадаба.

Мүрысөөнэй таблицада хоёрдохи һуури эзэлһэн Омскын «Иртыш» энэ удаа ээлжээтэ уулзалгануудаа үнгэргэхөөр Алас-Дурна зүгөөр аяншалһан юм. Тиин түрүүшынгээ наада Благовещенскын «Амур» командатай үнгэргэхэдөө, уулзалгаяа 0 : 0 тоотойгоор түгэсхэжэ, нэгэ очко өөртөө бэшүүлбэ. Харин эдэнэр Улаан-Үдын футболистнуудта айлшалхадаа, 1:2 тоотойгоор диилдэхэ баатай болоо һэн. Мүн Томскын «Манометр» Пермиин «Звездада» айлшалхадаа, талмайн эзэдые 2:0 тоотойгоор илажа гараһан байба. Тиихэдэ Эрхүүгэй футболистнуудта айлшалһан Нижний Тагилай «Уралец» талмайн эзэдһээ нэгэ очкоень абажа шадаһан байна.

Мүрысөөнэй таблицада гурбадахи һуури эзэлээд ябаһан Красноярскын футболистнууд Пермиин «Звездагай» командада айлшалхадаа, эдэнэртээ 0 : 3 тоотойгоор шүүгдээ. Удаадахи һуурида гараһан Ангарскын «Ангара», Владивостогой «Луч» команданууд хоёр уулзалга өөһэд өөһэдынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэдөө, хоюулаа айлшаар ерэһэн командануудые шүүгээд табиба. Жэшээнь, «Ангарагай» футболистнууд Омскын, Нижний-Тагилай командануудые 1 : 0, 2 : 1, «Луч» команда Новосибирскын, Новокузнецкын футболистнуудые 6:0, 2:1 тоотойгоор илажа гарахадаа, эрхэ байдалаа улам һайжаруулһан байна. Мүн Благовещенскын «Амур» Тюмениин «Факелые» 6 : 1, Комсомольск-на-Амуре хотын «Амурай» футболистнууд «Запсибовец», «Чкаловец» командануудые 1 : 0, 2 : 0 тоотойгоор шүүһэн байба. Манай «Локомотивай» футболистнууд «Факел», «Иртыш» командануудые өөрынгөө стадион дээрэ наадахадаа, хоюулыень 2 : 1 тоотойгоор шүүгээ һааб даа. Мүнөө «Локомотивай» футболистнууд ээлжээтэ уулзалгануудаа үнгэргэхөөр Сибириин хото городууд руу ошонхой. Эдэнэр Новокузнецкын, Новосибирскын командануудтай уулзаха юм.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдобо.

Командануу	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	алдаа	бүмбэгэ	очко
«Динамо» (Барнаул)	25	16	4	5	43—18	36
«Ангара» (Ангарск)	24	16	2	6	42—22	34
«Автомобилист» (Крас.)	25	13	7	5	39—19	33
«Иртыш» (Омск)	25	15	2	8	42—22	32
«Луч» (Владивосток)	26	13	4	9	46—34	30
«Уралец» (Нижний-Тагил)	25	10	8	7	34—26	28
«Манометр» (Томск)	25	11	4	10	38—31	26
«Уралмаш» (Свердловск)	25	11	3	11	36—27	25
«Запсибовец» (Н-Куз.)	25	10	4	11	28—32	24
«Амур» (Благовещенск)	25	9	6	10	31—29	24
«Звезда» (Эрхүү)	24	9	5	10	31—33	23
«Локомотив» (Улаан-Үдэ)	25	9	4	12	25—40	22
«Амур» (Комсомольск)	26	8	6	12	25—26	22
«Торпедо» (Рубцовск)	25	10	1	14	43—44	21
«Звезда» (Пермь)	24	8	5	11	24—31	21
«Фэкел» (Тюмень)	25	6	5	14—	24—42	17
«Чкаловец» (Новосиб.)	25	2	2	21	6—68	6

ТОБШОХОНООР...

МЭРГЭН БУУДАЛГА. Буряадай АССР-эй болон Монголой Арадай Республикын суглуулагдамал командануудай хоорондо нүхэд ёһоной уласхоорондын мүрысөөн Улаан-Баатар хотодо боложо дүүрэбэ. Мэргэшүүл 16 ондо ондоо зүйлөөр мүрысөө. Эдэнэй арбандань манай республикын түлөөлэгшэд илажа гараба.

РСФСР-эй чемпионка, «Урожай» бүлгэмэй областной соведэй тренер спортын мастер Майя Мадасон эндэ һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулжа, илалта туйлаһан байна. Буряадай багшанарай институдай студентка Наталья Бальжиева пистолетээр буудахадаа хёрхо мэргэн байһанаа харуулаа. ДОСААФ-ай инструктор Алексей Гаськов, 9-дэхи һургуулиин һурагша Ира Рыдина, Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Александр Рыжков, 1-дэхи һургуулиин һурагша Ира Мещерякова болон бусад илалта туйлажа, командаяа түрүү һуурида гаргалсаба.

ДААМ. Манай республика дотор энэ һонирхолтой наадан арба гаран жэлэй туршада соо хүгжөөгдэжэ байна. 1972 ондо республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэжэ эхилээ һэн. Энэ үе соо манай республика дотор бэлигтэй бэрхэ даамшад урган гараа. Тусхайлбал, Сергей Терновский, Афанасий Лаврентьев, Николай Баранов болон бусадые энэ талаар дурдажа болоно. Гэбэшье һүүлэй хоёр жэлэй туршада соо локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь Николай Баранов ехэ амжалта туйлаба. «Локомотив» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нёдондо жэл Ленинградта үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ тэрэ һайнаар наадажа, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ һэн. Байгша ондо түмэр замшадай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө Молдавиин ССР-эй Бендерэ хотодо болоһон мүрысөөндэ гурбадахи һуури эзэлжэ, онсо шалгараһан байна. Тиигэжэ тэрээндэ манай республикын даамшад соохоо түрүүлэн спортын мастерай нэрэ зэргэ олгогдоо.

* * *

БОКС. Хүдөөгэй боксернуудай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Латвиин ССР-эй Олайне хотодо боложо байна Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэр Р. Санжиев, Д. Мердыгеев, О. Лхасаранов, В. Мандалуев болон бусад эндэ республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

* * *

Боксоор «Спартак» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Петрозаводск хотодо боложо байна. Манай республикын чемпионууд, спортын мастерта кандидадууд В. Николаев, Э. Манзаров гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүртэ хахад финалай мүрысөөндэ гараба.

БАРИЛДААН. Дэлхэйн таба дахин чемпион Али Алиевай шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн Дагестанай АССР-эй ниислэл — Махачкала хотодо боложо дүүрэбэ. Дэлхэйн долоон ороной 150 гаран бэлигтэй бэрхэ залуу барилдаашад энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байна. Энэ ехэ нааданда хабаадаһан манай бүхэшүүл соохоо спортын мастернууд Л. Айсуев, В. Гатанов гэгшэд яһала эдэбхитэй һайнаар барилдажа, эрхим зургаанай тоодо ороһон байха юм.

ФУТБОЛ. Клубай командануудай дунда футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үргэлжэлһөөр.

Ээлжээтэ наадануудта Улаан-Үдын авиационно заводой «Забайкалец» «Стекольщигые» 5 : 1 тоотойгоор шүүгээ. Транспортын «Локомотив» «Судостроителиие» — 6 : 1, ЛВРЗ-гэй футболистнууд мяханай комбинадай «Пищевик» командые 4 : 2 тоотойгоор илаһан, Северобайкальскын «Горняк» нарин сэмбын комбинадай «Текстильщигтэй» 1:1 тоотойгоор тэнсэбэ.

Тиигэжэ Онохойн «Восход», транспортын «Локомотив» команданууд тус тустаа 31 очкотой болоод, түрүү һуури эзэлжэ ябана. Эдиршүүлэй дундаһаа «Локомотив» бүлгэмэй суглуулагдамал команда эрхимлэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Мультфильм. 10.20—«Ждите Джона Графтона» —уран һайханай фильм (1 сери). 11.25—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.25 — Шэнэ һонин. 15.15—Шэнэ һонин. 15.35—«Ажахы эрхилэлгын дүй дүршэл» —баримтата фильмүүдэй программа. 16.30 —«Шиниин ленинскэ библиотекэ», 17.15 — «СССР-эй арадай артистка М. Войтес дуулана» —фильм-концерт.

Улаан-Үдэ. 17.45 — «Байгал» —программа. 18.10 —«КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө».

Орбита. 18.40 —«Эб найрамдалай мандахын түлөө маган дууланаб» — баримтата телефильм. Мирзо Турсун-Задегэй зохёон байгуулхы ажал тухай. 19.10 —Мультфильм. 19.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Хэлхеэ холбоон-81». Хэлхеэ холбооной системэ болон хэрэгсэлнүүдэй уласхоорондын тусхай выставкэ тухай репортаж. 20.15 — Совет композиторнуудай дуунуудые СССР-эй арадай артистка М. Биешу гүйсэдхэнэ. 20.25 —Экономико гаргаша багатай байха ёһотой. Ульяновска хоморой шухаг станогуудай заводой металл гамтайгаар хэрэглэдэг тухай дамжуулга. 20.50 —«Ждите Джона Графтона» — уран һайханай фильм. (2 сери). 22.00 «Время». 22.35 —«Кинокамера дэлхэйе харуулна» —Москвагай Уласхоорондын XII кинофестивалиин баримтата фильмүүд. 23.40 —«Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —«Воротанский каньон» — баримтата фильм. 13.20 — «Таанад, түрэлхидтэ!». 13.50 — Юрэнхы биологи. 9 кл. «История эволюционных идей». 14.20 — «Отзвуки веков» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.30 — Түүхэ. «Түрүүшын печатник Иван Федоров». 14.55 —«ПТУ-да яажа, ямар мэргэжэлдэ һурғадаг бэ?» Машина бүтээгшэд. 15.25 — «Багшада — экран». Природоведени. 4 кл. «Солнце и солнечная система». 15.45 — «Голубь с оливковой ветвью» — баримтата фильм. 16.00—«Актерой уран бэлиг». «Актер тухай гурбан диалог». 17.05—«Гадаада далайда аяншалга» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм.

Улаан-Үдэ. 17.35 — Сонсохолнууд.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Гос[ударственного комитета Бурятской АСС[Р по] делам издательств полиграфии и к[нижной] торговли.
Н-01740 Заказ № 219. Индекс 5[...]